

UDEN FOR NUMMER

JUBILÆUM

SOCIALRÅDGIVERSTUDERENDES
ERFARINGER MED SOCIALE
PROBLEMER VISER BEHOV
FOR NYE PERSPEKTIVER PÅ
BRUGERERFARINGER

SOCIALRÅDGIVEREN I EN
DIGITAL VERDEN: EN FREMTID
SOM FORFATTER, REDAKTØR
ELLER ARKIVAR

SOCIALRÅDGIVERNES HISTORIE:
EN PROFESSION BLIVER TIL

50

SOCIALRÅDGIVERSTUDERENDES ERFARINGER MED SOCIALE
PROBLEMER VISER BEHOV FOR NYE PERSPEKTIVER PÅ
BRUGERERFARINGER

AF LOTTE ANDERSEN, LEKTOR OG MERETE MONRAD, LEKTOR

4

SOCIALRÅDGIVEREN I EN DIGITAL VERDEN: EN FREMTID
SOM FORFATTER, REDAKTØR ELLER ARKIVAR

AF MARIE LETH MEILVANG, LEKTOR, MATILDE HØYBYE-MOR-
TENSEN, DOCENT OG STELLA MIA SIELING-MONAS, LEKTOR

18

SOCIALRÅDGIVERNES HISTORIE: EN PROFESSION BLIVER TIL

AF ANDERS BØGGILD CHRISTENSEN, LEKTOR, FRANK EBSEN,
DOCENT, BERITH HEIEN LAURIDSEN, LEKTOR, MAY-BRITT
SØNDERGAARD JUSTESEN, LEKTOR, NICOLAI PAULSEN, KON-
SULENT, LARS UGGERHØJ, PROFESSOR OG PER WESTERSØ,
LEKTOR

30

UDEN FOR NUMMER

nr. 50, 24. årgang, 2025

Løssalg: 60 kr.

Dansk Socialrådgiverforening

Toldbodgade 19B

1253 København K

Tel: 70 10 10 99

Mail:

ds@socialraadgiverne.dk

Redaktion:

Frank Cloyd Ebsen, freb@kp.dk

Maria Dich Herold, maha@via.dk

Nicolai Paulsen, np@socialraadgiverne.dk

Christine Sarka, christinesarka@mail.dk

Marie Leth Meilvang, mlme@ucl.dk

Lars Uggerhøj, lug@socsci.aau.dk

Redaktionssekretær:

Mette Mørk, mettemork21@gmail.com

Layout:

Signe Ida Christiansen

Produktionsstyring:

Kommunikationsafdelingen, Dansk Socialrådgiverforening

Copyright:

Forfatterne

ISSN nr.:

1600-888X

Tryk: 19.940

Stibo Tryk

Oplag: 19.879

KØBENHAVNS
PROFESSIONS
HØJSKOLE

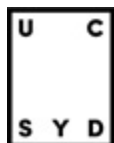
Dansk Socialrådgiverforening

ABSALON

PROFESSIONS
HØJSKOLEN
ABSALON

Erhvervsakademi og
Professionshøjskole

AALBORG UNIVERSITET

VIA
UNIVERSITY COLLEGE

Nr. 50

Kære læser

Du sidder med en udgave af Uden for nummer i hånden, der på mange måder er historisk. Dels kan 'Uden for nummer' fejre sin 25 års- og 50 nummers fødselsdag. Dels er det sidste nummer, der kommer på tryk. For fremtiden kommer Uden for nummer til dig direkte i din mailboks.

Socialrådgiverforeningen – og altså dermed socialrådgiverne – kan godt være stolte af at have taget initiativ til tidsskriftet for 25 år siden. Ligesom professionshøjskolerne og Aalborg Universitet kan være stolte af at have været medudgivere igennem de seneste mange år. Var det samarbejde ikke etableret, kunne du formentlig ikke sidde med dette nummer i hænderne i dag.

Socialrådgiverforeningens daværende forkvinde, Anne Worning, skrev i forordet til Uden for nummer 1, at 'ambitionen er, at tidsskriftet skal sætte en dagsorden, være debat-skabende og formidle nye tanker, ny viden og ny forskning.'

Afslutningsvis ridser Worning 'Uden for nummers' formål op: at bidrage til diskussioner ude på arbejdspladserne, at ... blive en hjælp til at sætte det praktiske sociale arbejde ind i teoretiske forståelsesrammer, at afdække dilemmaer i socialt arbejde, at vise hvor faget trænger til mere viden.

Tidsskriftets første redaktion samlede sit formål i et forholdsvist enkelt motto: at tidsskriftet skulle være 'en udfordring til tanken'. Det skulle, ifølge redaktionen, bestå i at udfordre den faglige tænkning og formidle tænkning om fagets praksis og faglige dilemmaer og gøre det i en form, der udfordrer. Og som redaktionen understreger, så er det 'teori-praksis relationen, tidsskriftet har fokus på'. Og i øvrigt sætter redaktionen sig det mål, at de fremover vil forsøge at tematisere de enkelte numre.

Det kan ofte være risikofyldt at vende tilbage til skåltalerne – ikke mindst 25 år efter – for der kan være stor forskel på de gode intentioner og de efterfølgende realiteter. Men de har åbenbart sat sig. Vi ved naturligvis ikke med sikkerhed, om artiklerne er debatskabende på arbejdspladserne. Men vi ved, at der igennem de 25 år er præsenteret nye tanker, ny viden og ny forskning, og at det har relateret sig direkte til socialrådgiverfaget. For det er et krav til alle forfattere. Ligesom det også er et krav til forfatterne, at diskussioner skal

sættes ind i en teoretisk sammenhæng. Ikke kun på en traditionel akademisk måde, men gerne så det kan lægge op til yderligere diskussioner blandt læserne, og så det kan pege på dilemmaer.

Artiklernes længde gør, at man kan gå mere i dybden, end fagbladsartikler tillader. Det har også været vigtigt for at tiltrække forfattere. Det har nu ikke været et problem. Alene det at få mulighed for at komme i kontakt med alle fagforeningens medlemmer og studerende på alle socialrådgiveruddannelserne er yderst tiltrækkende. Med muligheden for, at forfatterne nu også kan få deres artikler bedømt af fagfolk – det såkaldte review af artikler – er 'Uden for nummer' også blevet tiltrækkende på det område. Endelig var der ikke langt fra tanke til handling, hvad angår tematisering, idet stort set alle 50 numre har indeholdt et tema.

Vi påstår ikke, at hvert eneste af de 50 numre har levet op til alle mål. Men vi prøver!

Derfor ser redaktionen ingen grund til at skulle ændre ved de oprindelige mål og ønsker for tidsskriftet. De har placeret sig som så stærkt et DNA i tidsskriftet, at de nærmest automatisk følges.

Som skrevet indledningsvis er nr. 50 det sidste nummer, som udkommer i trykt form. Netop det trykte har været trygt for mange. Det har givet tidsskriftet en fysisk form, som man under én eller anden form har været nødt til at forholde sig til som socialrådgiver. Men udgifterne til den trykte udgave er steget så meget, at styregruppen har besluttet, at 'Uden for nummer' fremover udkommer online. Vi håber, at det også giver nye muligheder og nye læsere. Vi vil følge udviklingen – også ved at drøfte dette med repræsentanter fra læserne.

Vi sætter punktum for tidsskriftets første 25-års jubilæum med et kig både frem og tilbage.

Den første artikel undersøger, hvad de kommende socialrådgivere – altså de studerende – tager med ind i faget af erfaringer med socialt arbejde, og hvordan de erfaringer potentielt kan bruges til at udvikle professionen.

Den anden artikel har også et blik rettet mod fremtiden. Artiklen dykker ned i forskningsprojekter, som undersøger digitale teknologiers betydning for socialt arbejde – og prøver at give et bud på, hvordan digitale teknologier i myndighedsarbejdet har formet socialrådgiveropgaven i de senere år.

Den tredje og sidste artikel giver en unikt indblik i, hvordan professionen er blevet til, hvad fagforeningen har haft af betydning for at udvikle faget – og forfatterne vover også med et kig i spåkuglen at give et bud på, hvordan faget kan udvikle sig.

Tak fordi du læser med!

Redaktionen

'Uden for nummer' udkommer digitalt fremover

Følg med her:

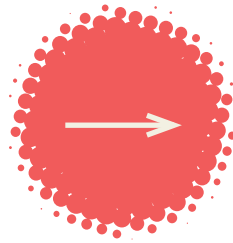
socialraadgiverne.dk/fag-og-debat/tidsskriftet-uden-for-nummer

PEER REVIEWED

Socialrådgiver- studerendes erfaringer med sociale problemer viser behov for nye perspektiver på brugererfaringer

---

AF LOTTE ANDERSEN, LEKTOR OG MERETE MONRAD, LEKTOR

Professionelles egne erfaringer, holdninger og værdier har betydning for deres faglige skøn, men hvad kendetegner de erfaringer og holdninger, som nye socialrådgivere bringer med sig ind i professionen? Det spørgsmål er vigtigt for professionens fremtid. Denne artikel giver et bud på, hvilke holdninger og erfaringer førsteårs socialrådgiverstuderende bringer med ind i det sociale arbejde, og diskuterer, hvordan socialrådgiveruddannelsen i højere grad kan anerkende og inddrage de studerendes brugererfaringer som en potentiel ressource.

I artiklen fokuserer vi på, hvilke erfaringer med sociale problemer de studerende bringer med sig ind på uddannelsen, og hvad deres brugererfaringer betyder for deres holdninger til årsager til sociale problemer - og hvem, der er værdigt trængende. Det er vigtigt, fordi professionelle ofte har rum for fagligt skøn, hvilket skaber mulighed for, at deres personlige erfaringer og holdninger kan påvirke praksis (Lipsky, 1980). Vi bidrager til eksisterende forskning i socialarbejders holdninger ved at knytte socialrådgiverstuderendes holdninger til sociale problemer sammen med deres personlige erfaringer med sociale problemer og socialt arbejde.

Mens forskningen i det sociale arbejdes frontlinje ofte fokuserer på, hvordan rammer for arbejdet, ressourcer og organisering har betydning for, hvordan frontlinjemedarbejderne omsætter politik til praksis i mødet med borgerne (Lipsky 1980; Brodtkin 2015), så har socialarbejderens egne erfaringer og holdninger også betydning for det faglige skøn (Svensson, Johnsson og Laanemets 2014). Forestillinger om, hvad der er et normalt og godt liv, og værdier og moralske vurderinger af, hvem der fortjener hjælp, kan komme til at have betydning for praksis, når der er et fagligt skønrum. Tidlige forskning har fundet omfattende uenighed om vurderinger af konkrete cases blandt socialarbejdere. Denne uenighed er ikke blot til stede blandt socialrådgivere, men også indenfor andre velfærdsprofessioner som pædagoger, lærere og sundhedsplejersker (Ejrnæs 2006; Ejrnæs et al. 2020; Ejrnæs og Monrad 2020). Ejrnæs og Monrad (2013) argumenterer for, at de holdningsmæssige forskelle kan skyldes grundlæggende

værdikonflikter i samfundet og unikke biografiske erfaringer. Derfor er det interessant at se nærmere på de brugererfaringer, de studerende bringer med sig ind på uddannelsen.

Flere forskere argumenterer samtidig for, at en ny generation af unge er anderledes end tidligere generationer. Nogle forskere (Fenton 2020; Sheppard et al., 2018) argumenterer for, at kommende socialrådgiverstuderende, som er vokset op i en tid domineret af nyliberalistiske idealer, har et øget fokus på individets rettigheder og ansvar og i mindre grad har blik for strukturelle årsager til sociale problemer. Andre argumenterer for, at yngre studerende er mere åbne for forskellighed, og dermed kan være mindre stigmatiserende end tidligere generationer. Fx viser undersøgelser (Gearing et al., 2023), at yngre socialrådgiverstuderende er mindre stigmatiserende ift. sindslidelser end ældre studerende.

Nogle forskere argumenterer for, at disse to tendenser væves sammen, så de nye generationer af socialrådgivere er mere åbne for forskellighed, og dermed kan være mindre stigmatiserende end tidligere generationer, men samtidig har en mere individualiseret tilgang til sociale problemer, som kan påvirke deres faglige skøn (Fenton 2020). Hvor flere af de refererede studier kommer fra velfærdsstater, som er helt anderledes end den danske, så peger en svensk undersøgelse på, at de studerendes primære motivation for at vælge socialt arbejde er at hjælpe mennesker i udsatte positioner i kombination med en interesse for sociale spørgsmål, mens de var mindst motiveret af politiske årsager (Liedgren og Elvhage 2015). Vi mangler dog forskning, som kaster lys over de holdninger og brugererfaringer, som danske socialrådgiverstuderende bringer med sig ind i det sociale arbejde. Derfor sætter vi i artiklen fokus på de personlige erfaringer med sociale problemer som studerende har med sig, når de starter på socialrådgiveruddannelsen, og deres holdninger til, hvem der fortjener hjælp, og vi undersøger, hvilken betydning brugererfaringer har for de studerendes holdninger til, hvem der fortjener hjælp.

Artiklen belyser følgende tre forskningsspørgsmål:

1. Hvad kendetegner socialrådgiverstuderendes holdninger til årsager til sociale problemer, og hvem der er værdige til at modtage hjælp?
2. I hvilket omfang har socialrådgiverstuderende selv erfaringer med sociale problemer og sociale indsatser?
3. I hvilket omfang kan der ses en sammenhæng imellem socialrådgiverstuderendes brugererfaringer og deres holdninger til årsager til sociale problemer, og hvem der er værdigt trængende?

Artiklen søger gennem en kvantitativ analyse at tegne et billede af de holdninger, værdier og erfaringer, som kommende socialrådgivere bringer med sig ind i professionen. Den sigter samtidig mod at rejse diskussioner af, hvilken betydning brugererfaringer har under uddannelsen og i praksisfeltet.

For at undersøge de studerendes opfattelser af hvem, der fortjener hjælp, tager vi udgangspunkt i værdighedsteori (van Oorschot 2000; Larsen 2008, 2015). Værdighedsteori handler om, hvordan mennesker skelner mellem dem, der fortjener at få hjælp, og dem, der ikke gør. Værdighedsteori giver et bud på, hvilke underliggende principper eller moralske kriterier vi trækker på, når vi vurderer, om andre er værdige til at få hjælp.

Vi vil igennem artiklen gøre op med nogle myter og lægge op til diskussion af, hvordan de nye studerendes brugererfaringer kan påvirke deres professionelle virke som socialrådgivere. Det er vigtigt for at forstå, hvordan fremtidens socialrådgivere vil håndtere sociale problemer og yde hjælp til dem, der har brug for det. Samtidig er det vigtigt i et uddannelsesperspektiv for at sikre uddannelsens relevans og mulighed for at støtte op om de studerende, der går på den.

STUDERENDE FRA FLERE LANDE MEDVIRKER

Datamaterialet består af spørgeskemabesvarelser fra førsteårs socialrådgiverstuderende fra fire professionshøjskoler i Danmark samt en international undersøgelse af førsteårs socialrådgiverstuderende fra Tyskland, Østrig, England og Spanien. Dataindsamlingen blev gennemført i to runder i 2021-2022. Denne artikel bygger hovedsageligt på de danske data, men drager undervejs paralleller til den internationale undersøgelse.

Data blev indsamlet ved forelæsninger, hvor undervisere opfordrede studerende til at deltage, distribuerede et link til et online spørgeskema og gav de studerende tid til at svare. Dataindsamlingen lå i starten af undervisningen og blev fulgt op af diskussioner af bl.a. fagligt skøn og værdighedsteori. Dataindsamlingen blev introduceret som en undersøgelse af studerendes opfattelser af årsager til sociale problemer, og hvem der er værdigt trængende. Stikprøven kan ikke opfattes som repræsentativ for alle socialrådgiverstuderende, fordi deltagelsen var frivillig, og derfor var det ikke alle tilstedeværende, der udfyldte spørgeskemaet, og fordi de studerende, der deltager i forelæsninger, kan adskille sig fra de studerende, der ikke eller kun sjældent deltager i undervisningen. Forfatterne deltog selv i dataindsamlingen til et par undervisningsgange, og her oplevede vi, at næsten alle tilstedeværende studerende udfyldte skemaet.

MERETE MONRAD

ph.d. og lektor ved Aalborg Universitet, hvor hun er del af CUBB: Center for Udvikling af Borgerinddragende Beskæftigelsesindsatser og forskningsgruppen WISER. Hendes forskning fokuserer på emotioner, temporalitet, faglige vurderinger og borgerinddragelse i socialt arbejde. Hun har i sin nuværende forskning særligt fokus på borgeres deltagelsesmuligheder og oplevelser af ventetid, frustration og vrede og følelsesmæssige krav i mødet med velfærdsstaten og de moralske dilemmaer, som professionelle møder i det sociale arbejde.
monrad@socsci.aau.dk

LOTTE ANDERSEN

socialrådgiver og cand.soc i socialt arbejde, lektor ved Videreuddannelsen på Københavns Professionshøjskole. Hun arbejder med kompetenceudvikling indenfor myndighedsområdet i socialt arbejde og er vært på podcasten Velfærdsprofeten.
loan@kp.dk

Det danske datamateriale består af i alt 307 besvarelser. 87 procent af respondenterne er kvinder, 12 procent er mænd, og 1 procent identificerer sig som andet/ikke-binær. Spørgeskemaet rummer spørgsmål om årsager til sociale problemer, hvilke sociale grupper der er værdige til at modtage hjælp, værdighedskriterier, holdninger til socialt arbejdes rolle, erfaringer med sociale problemer og sociale indsatser samt baggrundsspørgsmål om køn, alder og forældres uddannelse. Vi har så vidt muligt anvendt spørgsmål fra tidligere undersøgelser for at kunne sammenligne med dem, men har selv udviklet spørgsmålene om socialt arbejdes rolle samt erfaringer med sociale problemer og sociale indsatser. Vi inddrager i artiklen data fra begge runder af dataindsamling, men efter den første runde af dataindsamling i 2021 fandt vi det nødvendigt at justere nogle af spørgsmålsformuleringerne inden dataindsamlingen i 2022 for at forbedre præcisionen af formuleringerne. Det betyder, at der i nogle af tabellerne kun fremgår data fra den anden dataindsamling (2022), hvor der var 164 besvarelser.

Spørgsmålene om årsagerne til sociale problemer er hentet fra European Values Study 2008-version (EVS2008, Q12 og Q13) og er særligt relevant, fordi det tidligere er anvendt i et studie af socialarbejderes holdninger (Blomberg et al. 2013), og derfor giver mulighed for at sige noget om, hvorvidt de studerende adskiller sig fra praktikere. De studerendes opfattelser af, hvem der er værdige til at modtage hjælp, belyses dels ved CARIN deservingness principles scale (Meuleman et al. 2020), en skala der består af 13 spørgsmål, der belyser fem dimensioner af værdighed: kontrol (er problemet selvforskyldt?), behov (hvor stort er behovet for hjælp?), identitet (tilhører modtageren samme gruppe som mig?), attitude (udviser modtageren passende holdninger, fx taknemmelighed?) og gensidighed (har modtageren tidligere bidraget til fællesskabet?). Denne skala suppleres af spørgsmål, der er rettet imod, hvor bekymret man er for specifikke gruppers levekår, fx flygtninge og arbejdsløse. Disse spørgsmål hentes fra European Values Study (EVS, 2017 Q61), men suppleres med spørgsmål om grupper, som manglede i EVS versionen, fx LGBT (lesbian, gay, bisexual and transgender people).

ANALYSE

Del 1: Hvad kendetegner socialrådgiverstuderendes holdninger til årsager til sociale problemer, og hvem der er værdige til at modtage hjælp?

I denne første analysedel ser vi nærmere på to kernespørgsmål

1. I hvilket omfang lægger socialrådgiverstuderende vægt på individuelle eller strukturelle årsager, når de skal forklare sociale problemer?
2. Er der forskel på, hvor meget socialrådgiverstuderende bekymrer sig om forskellige sociale gruppers levekår?

Det er to klassiske spørgsmål for det sociale arbejde, fordi de handler om, hvad årsagerne til sociale problemer er, og hvem der er værdige til at modtage hjælp.

Hvis vi begynder med at se på årsagerne til sociale problemer, så viser undersøgelsen, at socialrådgiverstuderende hovedsagelig trækker på strukturelle årsager (se tabel 1). Spørgsmålet i tabel 1 er hentet fra en international undersøgelse (EVS2008) og giver mulighed for at skelne mellem individuelle og strukturelle årsager - og årsager, der kan sættes ind overfor (uretfærdighed, dovenskab) og årsager, der ikke kan sættes ind overfor (uheld og en uundgåelig samfundsudvikling). Tabellen viser, at mere end 80 procent af de studerende peger på strukturelle årsager og mere end 65 procent på årsager, der ikke kan gøres noget ved.

De studerendes strukturelle orientering afspejles også i deres svar på et spørgsmål om, hvorvidt individet burde tage mere ansvar for sig selv, eller at staten burde tage mere ansvar. Spørgsmålet er hentet fra EVS (2017 Q82), hvor respondenterne bliver bedt om at placere deres holdning på en 10-punkts skala fra 1: "Det enkelte menneske burde have mere ansvar for at sørge for sig selv" til 10: "Det offentlige

TABEL 1:
Hvorfor er der mennesker, der lever i nød? Første-prioritet.
Procentfordeling.

	Svar i procent
Fordi de er uheldige	13,7
Fordi de er dovne og mangler viljestyrke	3,6
Fordi der er uretfærdighed i vort samfund	30,3
Det er et uundgåeligt resultat af den moderne udvikling	52,4
Antal svar	307

burde have mere ansvar for at sikre, at der bliver sørget for alle”. De studerende svarer i gennemsnit 5,9 på spørgsmålet om ansvarsfordeling, hvor den generelle befolkning (i 2017) i gennemsnit svarede 4,4. Så de studerende ligger altså længere i retning af, at staten skal tage ansvar, end den generelle befolkning.

Blomberg et al. (2013) har for lidt over ti år siden undersøgt holdningerne hos socialarbejdere i praksis og finder også her et fokus på strukturelle forklaringer. Når socialarbejderne i Blomberg et al.’s undersøgelse skal forklare, hvorfor der er mennesker i nød, er 42 procent enige eller meget enige i, at det skyldes uretfærdighed i samfundet, 36 procent at det er et uundgåeligt resultat af den moderne udvikling, 33 procent at de er uheldige, og 3 procent at de er dovne og mangler viljestyrke. Der er således lige så få studerende i dag, der giver individet ansvaret for sine egne problemer som i Blomberg et al.’s undersøgelse (altså svarer ”fordi de er dovne og mangler viljestyrke”). Praktikerne i Blomberg et al.’s undersøgelse lægger dog mere vægt på uretfærdighed i samfundet, og at nogle mennesker er uheldige, end de studerende i vores undersøgelse. Som tabel 1 viser, svarer lidt over halvdelen af de studerende, at mennesker lever i nød som et uundgåeligt resultat af den moderne udvikling. Vores undersøgelse indikerer et element af social fatalisme, hvor sociale problemer er en uundgåelig del af samfundsudviklingen. Den unge generation af socialrådgivere har ikke større tendens til at bebrejde individet end de ældre generationer af socialarbejdere i praksis, men de betragter i højere grad de problem-skabende sociale forhold som uundgåelige.

Lad os vende os mod det andet spørgsmål, som handler om, hvor meget socialrådgiverstuderende er optaget af forskellige gruppers levekår. Undersøgelsen viser, at socialrådgiverstuderende tydeligt differentierer imellem hvilke gruppers levekår, de er optaget af. Tabel 2 viser, at socialrådgiverstuderende er mest bekymrede for børn i fattigdom, mennesker med psykisk sygdom og mennesker, der er udsat for overgreb i hjemmet. De studerende er til gengæld langt mindre optaget af vilkårene for LGBT-grupper, indvandre-re, mennesker med misbrug af alkohol og stoffer og flygtninge. Til mellemgruppen hører ældre, syge og handicappede, hjemløse, fattige voksne og arbejdsløse. Det er interessant, at mennesker berørt af psykisk sygdom placeres så højt.

Selvom spørgsmålsformatet tillod de studerende at prioritere alle grupper lige højt, finder vi markante forskelle mellem hvem, man bekymrer sig for. Hvor 78 procent føler, at fattige børns levekår kommer dem ved i høj grad eller en hel del, og 66,2 procent føler det samme i forhold til ældre men-

A decorative graphic consisting of numerous overlapping yellow circles of varying sizes, resembling bubbles or a cloud, positioned in the upper right quadrant of the page.

“Vores undersøgelse indikerer et element af social fatalisme, hvor sociale problemer er en uundgåelig del af samfundsudviklingen”

neskers levekår, så gør det samme sig kun gældende for 35,5 procent i forhold til LGBT-personers levekår, en forskel på hhv. 42,5 procentpoint (ifht fattige børn) og 30,7 procentpoint (ifht. ældre), og det er forskelle, der er statistisk signifikante. At LGBT-personer placeres så lavt afspejler sikkert til dels, at de i spørgeskemaet ikke er knyttet til bestemte sociale problemer (som fattigdom, vold, overgreb), men det er ældre mennesker heller ikke. Det kan undre, at LGBT-personer placeres så lavt i en generation, der beskyldes for at være ”woke” og mere optaget af identitetspolitik end materiel omfordeling. Samtidig med, at man trækker på strukturelle forklaringer på sociale problemer, er der altså tydelig forskel på, hvilke gruppers vilkår man kerer sig om.

I undersøgelsen har vi en spørgsmålsrække, der afdækker de studerendes brug af forskellige værdighedskriterier (se tabel 3), som kan hjælpe os med at forstå, hvilke kriterier de studerende trækker på, når de skelner mellem, hvem de kerer sig om (som vi viste i tabel 2). Værdighedsteori gi-

TABEL 2:
I hvor høj grad føler du, at levevilkårene for... kommer dig ved?
 Rangeret fra højest til lavest. Procentfordeling.

	I høj grad eller en hel del	Til en vis grad	Ikke særligt meget eller slet ikke	Antal svar
Børn i fattigdom	78	20	1,9	155
Mennesker med psykisk sygdom	77	17,8	5,2	152
Mennesker, der er udsat for vold/overgreb i hjemmet	71,7	19,7	8,5	152
Ældre mennesker	66,2	27,9	5,8	154
Syge og handicappede	66	24,8	9,2	153
Hjemløse	52	29,6	18,4	152
Fattige voksne	52	34,2	13,9	152
Arbejdsløse	48,1	36,4	15,5	154
Flygtninge	44,4	35,3	20,2	153
Mennesker med alkoholmisbrug	43,1	34	22,9	153
Mennesker med stofmisbrug	43,1	30,7	26,1	153
Indvandrere	42,2	37	20,7	154
LGBT personer	35,5	29	43,4	155

Disse spørgsmål indgik kun i vores undersøgelse i 2022, derfor er der et lavere antal svar end for undersøgelsen som helhed.

ver et bud på, hvilke moralske kriterier mennesker lægger vægt på, når de vurderer, hvem der er værdige til at modtage hjælp. Van Oorschot (2006) pegede på kriterierne kontrol (er man selv skyld i problemerne, eller skyldes de noget uden for ens kontrol?), attitude (viser man taknemmelighed og samarbejdsvilje, når man modtager hjælp?), gensidighed (har man selv bidraget til samfundet?), identitet (er man del af samme sociale gruppe?) og behov (i hvilken grad har man behov for hjælp?). Værdighedskriterierne kan ses som måder, mennesker skelner mellem, hvem der er mest og mindst berettiget til hjælp. En universalistisk tilgang ville modsat afspejle, at alle har ret til hjælp uafhængigt af, hvordan de placeres i forhold til værdighedskriterierne.

Tabel 3 viser, at de studerende er overvejende universalistisk orienteret, når det kommer til kontrol og identitet, som et flertal afviser at lægge vægt på. Det er interessant, at de studerende positionerer sig i modsætning til identitets-kriteriet, da det ellers har gennemsyret socialpolitikken gennem hele deres liv (fx i form af integrationsydelse, forhøjede sanktioner i "ghetto"-områder mv.). De studerende er mere splittede, når det kommer til gensidighed og behov, hvor en stor gruppe afviser at lægge vægt på kriterierne, mens der samtidig også er en meget stor gruppe, der har en hverken-eller holdning. De studerende adskiller sig tydeligst fra universalisme i attitude (taknemmelighed). Svarfordelingen for dette værdighedskriterie er helt anderledes end for de øvrige, idet

næsten halvdelen mener, at mennesker, der modtager hjælp, burde være mere taknemmelige. På dette spørgsmål er der meget stor splittelse blandt de studerende, idet en tredjedel afviser værdighedskriteriet. At så mange studerende vægter taknemmelighed er overraskende, men måske udtryk for, at de selv har modtaget hjælp, som de er taknemmelige for, eller at de identificerer sig som socialarbejdere og ikke ønsker at møde utaknemmelige borgere i deres fremtidige arbejdsliv. Det rejser vigtige spørgsmål om, hvilke følelser og holdninger borgere pålægges at udtrykke for at fremstå som berettiget til hjælp, og hvordan det påvirker samarbejdet, når borgeren ikke kan eller vil fremvise den rette attitude.

Undersøgelsen viser en vis ambivalens i de studerendes holdninger. De studerende trækker i høj grad på strukturelle årsager, men de skelner alligevel tydeligt mellem hvilke grupper, der er mest værdige til hjælp, og når de bliver spurgt om værdighedskriterier, så betyder borgerens indstilling (atti-

tude) en hel del. Blandt de studerende, der angiver strukturelle forklaringer på, at mennesker er i nød (tabel 1), peger 45 procent alligevel på, at modtagere af hjælp bør vise mere taknemmelighed. Selvom de studerende tænker på strukturelle årsager, så skelner de mellem hvilke grupper, der er mest værdige til hjælp, og en stor del lægger vægt på modtagerens "moralitet" i form af taknemmelighed. En strukturel orientering er altså ikke ensbetydende med universalisme, og selv om de studerende er strukturelt orienterede i deres årsagsforståelse, har en stor del stadig fokus på individets indstilling.

Del 2: I hvilket omfang har socialrådgiverstuderende selv erfaringer med sociale problemer og sociale indsatser?

Analysen viser, at en meget stor del af de studerende har været berørt af sociale problemer og har brugererfaringer med socialt arbejde. Halvdelen af de studerende angiver, at de

TABEL 3:
Værdighedskriterier (hvilke værdighedskriterier prioriteres af kommende socialarbejdere?).
Procentfordeling.

	Uenig eller meget uenig	Hverken enig eller uenig	Enig eller meget enig	Antal svar
Kontrol, fx Mennesker, som selv er skyld i deres problemer, fortjener ikke nogen understøttelse	71	19,8	9,3	162
Attitude, fx Mennesker, der modtager overførselsindkomst, burde være mere taknemmelige	34,1	16,5	49,4	164
Gensidighed, fx Det er ikke fair, at der er nogen, der modtager overførselsindkomst uden selv at have bidraget	51,5	31,3	17,2	163
Identitet, fx Kun de, hvis forældre er danske, har ret til overførselsindkomster og social hjælp	67,3	25,3	7,4	162
Behov, fx Social hjælp bør kun være til dem, der virkelig lever i fattigdom	36,4	45,1	18,5	162

Disse spørgsmål indgik kun i vores undersøgelse i 2022, derfor er der et lavere antal svar end for undersøgelsen som helhed. Spørgsmålene er hentet fra Meuleman et al. (2020).

“Det rejser vigtige spørgsmål om, hvilke følelser og holdninger borgere pålægges at udtrykke for at fremstå som berettiget til hjælp”

selv eller et medlem af deres husstand har modtaget støtte fra en socialarbejder. Af denne gruppe oplever omkring 60 procent, at det sociale arbejde havde positiv indflydelse på deres liv, mens ca. 10 procent oplever, at det havde en negativ indflydelse, og omkring 14 procent oplever hverken en negativ eller positiv indflydelse, mens 15 procent rapporterer, at indsatsen både havde positiv og negativ indflydelse. En meget stor del af de studerende har altså erfaringer som brugere eller pårørende i det sociale arbejde, og selv om disse erfaringer overvejende er positive, er de for et stort mindretal negative, neutrale eller blandede.

I undersøgelsen har vi også spurgt de studerende, om de selv har oplevet en række sociale problemer, besvarelserne fremgår af tabel 4. Ser man på tværs af forskellige problemtyper, så angiver 69 procent af de studerende, at de personligt har oplevet et eller flere alvorlige sociale problemer.

Det problem, der hyppigst angives af de studerende, er omsorgssvigt i barndommen. Mens næsten en ud af tre har oplevet omsorgssvigt i barndommen, har mere end hver fjerde oplevet trusler om vold, og næsten lige så mange har oplevet langtidsarbejdsløshed og alvorlig psykisk sygdom. Derudover har 15-20 procent oplevet fysisk vold uden for hjemmet (herunder seksuelle overgreb), vold eller overgreb i hjemmet, fattigdom som barn/ung, psykisk vold uden for hjemmet samt diskrimination (baseret på etnicitet, køn eller seksuel orientering). Et flertal af de studerende har således personlige erfaringer med meget alvorlige sociale problemer, når de begynder på uddannelsen.

Vi har i undersøgelsen også spurgt de studerende om sociale problemer i deres nærmeste familie. Her angiver 67 procent, at et nært familiemedlem har oplevet et af de sociale problemer, der fremgår i tabel 4 (tabel for nært familiemedlem ikke vist). Ser vi på tværs af sociale problemer, som man selv og nærmeste familie har oplevet, så har 82 procent erfaringer med sociale problemer. Det betyder, at kun 18

procent af de studerende ikke har erfaringer med et eller flere af de nævnte sociale problemer på nært hold. Det er ikke et unikt mønster for danske studerende. Det samme mønster går igen i det europæiske datamateriale (tabel ikke vist). Disse omfattende erfaringer med sociale problemer rejser spørgsmålet om, hvordan erfaringerne påvirker holdninger til sociale problemer, og hvem, der fortjener hjælp. Det tager vi op i næste afsnit.

Del 3: I hvilket omfang kan der ses en sammenhæng mellem socialrådgiverstuderendes brugererfaringer og deres holdninger til årsager til sociale problemer og til, hvem der er værdigt trængende?

Når vi ser på sammenhængen mellem de studerendes erfaringer med sociale problemer og socialt arbejde og deres holdninger til sociale problemer, så viser der sig nogle interessante mønstre. Her fremlægger vi ikke tabeller i teksten, da det ville blive for omfattende, men opsummerer resultaterne (tabellerne er tilgængelige ved henvendelse til forfatterne).

Hvis vi starter med at se på de studerendes opfattelser af årsager til sociale problemer (jf. tabel 1), så viser det sig, at der ikke er signifikant forskel på de studerende, der har personlige erfaringer med sociale problemer og socialt arbejde, og dem, der ikke har. Der er en tendens til, at de studerende, der har erfaringer med sociale problemer, lægger mere vægt på samfundsmæssig uretfærdighed som forklaring, men forskellen er ikke statistisk signifikant. Det er et interessant fund, at personlige erfaringer med sociale problemer ikke har større betydning for de studerendes brug af årsagsforklaringer.

Vender vi os så imod spørgsmålene om, hvilke sociale grupper, man bekymrer sig for (jf. tabel 2), så viser det sig, at de studerende, der har erfaringer med sociale problemer og socialt arbejde, helt gennemgående bekymrer sig mere for de nævnte grupper i udsatte positioner. For eksempel angir-

TABEL 4:
Sociale problemer, respondenter selv har oplevet,
rangordnet fra højeste til laveste forekomst.
 Antal og procent.

	Antal	Procent
Omsorgssvigt i barndommen	43	28,9
Udsat for trusler om fysisk vold	39	26,2
Arbejdsløshed i mere end 6 måneder	35	23,5
Alvorlig psykisk sygdom/handicap, fx en behandlingskrævende depression	35	23,5
Fysisk vold uden for hjemmet (herunder seksuelle overgreb)	29	19,5
Vold eller overgreb i hjemmet	24	16,1
Fattigdom som barn/ung	24	16,1
Psykisk vold uden for hjemmet	23	15,4
Diskrimination (fx baseret på etnicitet, køn eller seksuel orientering)	23	15,4
Udsat for sexchikane	22	14,8
Dyb gældsættelse	13	8,7
Fattigdom som voksen	12	8,1
Afhængighed af alkohol eller stoffer, som kræver behandling	11	7,4
Hjemløshed	9	6
Alvorlig fysisk sygdom/handicap	8	5,4
Offer for en voldelig hadforbrydelse	6	4
Afhængighed af hasardspil, der kræver behandling	1	0,7
Antalsvar	149	100

Disse spørgsmål justerede vi imellem første og anden dataindsamling for at forbedre nogle uklare spørgsmål. Her præsenterer vi kun svarene fra 2022, tendenserne er de samme i 2021. 103 studerende har angivet et af de nævnte problemer.

ver 86 procent af de, som selv har oplevet sociale problemer, at de bekymrer sig ”i høj grad” eller ”en hel del” for levevilkårene for mennesker med psykisk sygdom, mens det samme kun gælder 60 procent af de studerende, der ikke selv har oplevet sociale problemer, en forskel der er statistisk signifikant. Forskellene mellem de to grupper er mindre markante (og ikke statistisk signifikante), når det gælder holdningen til ældre og indvandrere og flygtninge.

Når vi ser på værdighedskriterier (jf. tabel 3), så er studerende, der har personlige erfaringer med sociale problemer og socialt arbejde, mere universalistisk orienterede, når det gælder kontrol, attitude og gensidighed. Dvs. de mener i mindre grad, at disse kriterier skal være afgørende for, hvem der er værdige til at modtage hjælp. Der er ikke nogen forskelle, når det gælder identitet og behov.

Det ser således ikke ud til, at de studerendes brugererfaringer i særlig høj grad påvirker deres brug af årsagsforklaringer. Men deres brugererfaringer gør dem mere tilbøjelige til at mene, at levekårene for grupper i udsatte positioner kommer dem ved, og gør dem også mere universalistisk orienterede.

BEGRÆNSNINGER OG FORSKNING I BRUGERERFARINGER FREMADRETTET

Hvor tidligere studier har peget på en omfattende diversitet i professionelles holdninger i socialt arbejde, men ikke har kunnet forklare så meget af denne variation med variable som køn eller profession (Ejrnæs 2006), så peger denne undersøgelse på, at brugererfaringer kan have nogen betydning for de professionelles holdninger. Vi har ikke set på holdninger til konkrete problemstillinger og handlinger i socialt arbejde, og det ville være relevant for fremtidig forskning at dykke ned i.

En begrænsning ved undersøgelsen er, at den kun belyser studerendes holdninger og brugererfaringer. Brugererfaringer kan dels erhverves senere i livet, og de kan have en anden betydning for ens holdninger, når man er i praksis og bl.a. har haft indgående kontakt med konkrete målgrupper og har haft mulighed for at reflektere over egen og kollegers praksis igennem ens arbejdsliv. Yderligere forskning bør derfor undersøge betydningen af brugererfaringer blandt socialrådgivere i praksis. Her kalder undersøgelsen både på yderligere kvalitativ forskning i socialrådgiveres brugererfaringer, deres betydning i praksis og de dilemmaer, professionelle med brugererfaringer oplever i praksis i forhold til at udnytte og tale om disse erfaringer, fx hvordan brugererfaringer indgår i kollegiale processer og i faglige skøn, og kvantitativ forskning,

der afdækker mønstre i brugererfaringer og deres korrelation med handletendenser, trivsel, inklusion i arbejdsfællesskaber og fastholdelse i arbejdet.

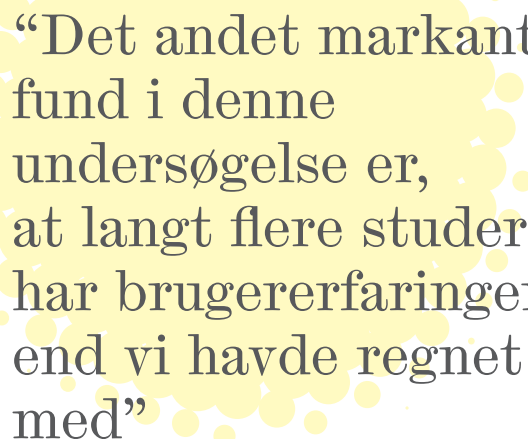
NYE GENERATIONER HAR BLIK FOR STRUKTURELLE FORKLARINGER

Forskere har rejst bekymring for, at nye generationer af socialrådgivere er blevet mere individualistisk orienterede. På baggrund af denne undersøgelse må vi afvise, at det gør sig gældende. De danske socialrådgiverstuderende, som har deltaget i vores undersøgelse, forstår hovedsageligt sociale problemer som strukturelt forårsagede. I praksis håndteres strukturelle problemer dog typisk individuelt i det sociale arbejde, og derfor behøver der ikke at være en iboende modsætning mellem den strukturelle forståelse og en individuel orientering. Samtidig viser undersøgelsen, at socialrådgiverstuderende tydeligt skelner mellem de grupper, de kerer sig om. De bekymrer sig mest om fattige børn, mennesker med psykiske lidelser og mennesker, der er udsat for vold og overgreb i hjemmet, altså bestemte grupper ramt af alvorlige psykiske eller sociale problemer - og mindst om LGBT-personer. Selv om de studerende hovedsageligt er universelt orienterede, når de vurderer kriterier for værdighed, så er der en stor del, der lægger vægt på brugerens taknemmelighed. Det rejser vigtige spørgsmål om, hvilke emotionelle krav og forventninger professionelle pålægger brugere i det sociale arbejde. De studerendes holdninger ser således ud til at være præget af en ambivalens mellem en strukturel og universel orientering, og en differentiering i forhold til, hvem der er værdige til at modtage hjælp, og hvad de skal gøre for at være værdige.

Undersøgelsen peger på, at brugererfaringer ikke påvirker de studerendes brug af årsagsforklaringer, men kan have betydning for andre af de studerendes holdninger på den måde, at studerende med brugererfaringer kerer sig mere om grupper i udsatte positioner og er mere universalistisk orienterede.

I tråd med disse fund viser en forskningsgennemgang af 30 års studier af betydningen af brugererfaringer for socialt arbejdes praksis, at brugererfaringer påvirker og kvalificerer det sociale arbejde på den måde, at aktivering af brugererfaringer blandt socialarbejdere kan bidrage til øget viden om og empati med borgernes liv, der understøtter valg af indsatser, som i højere grad er tilpasset borgernes behov (Parsell, Kuskoff og Constantine 2024).

Det andet markante fund i denne undersøgelse er, at langt flere studerende har brugererfaringer, end vi havde regnet

“Det andet markante fund i denne undersøgelse er, at langt flere studerende har brugererfaringer, end vi havde regnet med”

med. I vores undersøgelse har 69 procent af de danske socialrådgiverstuderende personligt oplevet et eller flere alvorlige sociale problemer. Det peger på, at skellet mellem professionelle og brugere er ikke så entydigt, som det ofte fremstilles. Det kalder på en større erkendelse af, at der blandt de kommende socialrådgivere er en stor gruppe, som er eller har været ramt af sociale problemer, og at socialrådgivere med brugererfaringer altså ikke udgør en særlig minoritet og ikke nødvendigvis har anderledes holdninger og værdier end andre socialrådgivere.

Dette fund kalder på refleksivitet i uddannelse og praksis i forhold til, hvordan man udnytter brugererfaringerne. I undervisningssammenhæng taler man ofte om sociale problemer og brugere som ”andre”, som de professionelle møder i det sociale arbejde. Det skaber et skel imellem ”os” professionelle og ”brugerne”, som kan sætte studerende med brugererfaringer i en vanskelig position som både del af brugergruppen og professionsgruppen. For hvordan relaterer de til og bringer deres brugererfaringer i spil? For de studerende kan det være sårbart at italesætte brugererfaringerne, og de kan ønske at skjule dem for at undgå stigmatisering, samtidig med at det kan være afgørende for de studerendes læring, at disse erfaringer gøres til genstand for faglig refleksivitet og kobles til den teoretiske viden. Spørgsmålet er, hvordan vi i undervisning og praksis kan blive bedre til at udnytte brugererfaringerne. Undersøgelsen indikerer også, at når vi bringer peer-medarbejdere i spil, så vil de ofte reflektere erfaringer, som allerede er til stede blandt de profes-

sionelle, og som man med fordel kan forsøge at bringe mere konstruktivt i spil i den løbende praksis. Samtidig peger den omfattende forekomst af brugererfaringer blandt socialrådgiverstuderende på et behov for, at studerende allerede under uddannelsen trænes i at forholde sig til diversitet i de erfaringer, man bringer med sig ind i det sociale arbejde, så både studerende med og uden brugererfaringer kan opnå større forståelse for hinanden. En sådan forståelse er afgørende for, at socialrådgivere med brugererfaringer i praksis kan bringe deres erfaringer reflekteret og kritisk i spil, uden frygt for stigmatisering.

Når studerende oplever, at deres baggrund og erfaringer anerkendes som en ressource, kan det styrke deres tilknytning til professionen. Det kan også bidrage til et mere inkluderende studiemiljø, hvor forskellighed ses som en styrke frem for en udfordring. Erfaringer fra Norge og Sverige, hvor brugere og studerende undervises sammen, eller hvor erfaringskonsulenter deltager i undervisningen, peger på, at sådanne tilgange både kan styrke læring og udfordre stereotype forestillinger (Heule, Knutagård og Kristiansen 2023; Åkerblom og Mohn-Haugen 2023). Når studerende med forskellige baggrunde deler erfaringer i trygge og faciliterede rammer, kan det skabe grobund for gensidig læring. Studerende uden brugererfaringer kan få indblik i, hvordan det opleves at være i kontakt med systemet, mens studerende med erfaringer kan få nye begreber til at reflektere over deres oplevelser. Og når studerende får mulighed for at bringe deres egne erfaringer med sociale problemer i spil, bliver det tydeligt, at vejen til uddannelse og profession ikke er ens for alle. Det kan bidrage til at nedbryde stereotype forestillinger om, hvem der "passer ind" i professionen, og skabe en mere inkluderende forståelse af, hvad det vil sige at være socialrådgiver. Et undervisningsmiljø, hvor både studerende med og uden brugererfaringer føler sig set og hørt, kan fungere som en træningsbane for det, de senere skal kunne i praksis: At møde mennesker med vidt forskellige livsvilkår og perspektiver. Det kan styrke evnen til at navigere i kompleksitet og skabe relationer på tværs af forskelle.

På den måde kan brugererfaringer – i samspil med teoretisk og formel viden – styrke de studerendes dømmekraft. Når studerende lærer at reflektere over egne erfaringer i en faglig kontekst, udvikler de evnen til at koble personlige indsigter med professionel praksis. Det forudsætter dog undervisningsmiljøer, hvor erfaringer kan deles og bearbejdes på en måde, der både er professionel og reflekteret – og hvor der samtidig tages højde for risikoen for stigmatisering.

I denne sammenhæng kan det være relevant at overveje, hvordan socialrådgiveruddannelsen i højere grad kan anerkende og inddrage de studerendes brugererfaringer som en potentiel ressource. I skrivende stund står socialrådgiveruddannelsen over for en vigtig reform, hvor kvalitet og relevans skal styrkes på tværs af professionshøjskolerne igennem en ny landsdækkende studieordning. I forbindelse med udviklingen af de nye studieordninger for socialrådgiveruddannelserne, kan det være værd at drøfte, hvordan brugererfaringer kan integreres mere systematisk – både i undervisningens indhold og i de pædagogiske tilgange. En kritisk og reflektiv tilgang til forskellige former for viden – herunder også personlige erfaringer – kan bidrage til at ruste de studerende til at håndtere kompleksiteten i det sociale arbejde.

Undersøgelsen rejser således en række spørgsmål til tilrettelæggelsen af undervisning i socialt arbejde:

- Hvilke pædagogiske greb kan styrke fælles refleksion og læring på tværs af forskellige erfaringspositioner i undervisningen?
- Hvordan kan undervisningen i socialt arbejde indrettes, så studerendes egne erfaringer med sociale problemer bliver en legitim og værdifuld vidensressource i undervisningen?
- På hvilken måde kan socialrådgiveruddannelsen bidrage til, at studerende udvikler evnen til at integrere personlig erfaring med professionel dømmekraft?
- Hvad kræver det af undervisere og undervisningsmiljøet at kunne facilitere refleksion over brugerbaseret viden med samme faglige seriøsitet som den formelle teori- og forskningsbaserede viden?

Tak

Stor tak til de undervisere, der hjalp os med at få adgang til de studerende, og til de studerende, som indvilligede i at deltage.

REFERENCER

- Blomberg, H., Kroll, C., Kallio, J. and Erola, J.** (2013). Social workers' perceptions of the causes of poverty in the Nordic countries. *Journal of European Social Policy*, 23(1), 68-82.
- Brodkin, E. Z.** (2015). The inside story: Street-level research in the US and beyond. In *Understanding street-level bureaucracy* (s. 25-42). Policy Press.
- Ejrnæs, M.** (2006). *Faglighed og tværfaglighed - vilkår for tværfagligt samarbejde mellem sundhedsplejersker, pædagoger, lærere og sagsbehandlere*. Akademisk forlag.
- Ejrnæs, M., Jakobsen, I. S., Mayland Lyngholm, L. T., Michelsen, R. R., Moesby-Jensen, C.K. og Monrad, M.** (2020). Professionelle praktikeres risikovurderinger og de faktiske risici. *Uden for nummer*, 40(20), 34-47.
- Ejrnæs, M. og Monrad, M.** (2020). Praktikeres risikovurderinger: brugen af risikofaktorer i forebyggelsen af ungdomskriminalitet. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 2, 104-121.
- Ejrnæs, M. og Monrad, M.** (2013). Profession, holdning og habitus: Forholdet mellem pædagogers og forældres holdninger til pædagogiske spørgsmål i daginstitutioner. *Dansk Sociologi*, 24(3), 63-83.
- Fenton, J.** (2020). Talkin'Bout iGeneration: A new era of individualistic social work practice? *The British Journal of Social Work*, 50(4), 1238-1257.
- Gearing, R.E., Washburn, M., Savani, S., Mytelka, C., Carr, L.C., Robinson, A., Clark, D. and Robbins S.P.** (2023). Strengthening Social Work Skills and Competency Through Exposure to Diversity. *Journal of Social Work Education*, 60(1), 43-58.
- Heule, C., Knutagård, M. and Kristiansen, A.** (2023). *The gap-mending concept: theory and practice in Involving Service Users in social Work Education, Research and Policy* (s. 11-22). Bristol University Press.
- Larsen, C. A.** (2008). The Institutional Logic of Welfare Attitudes: How Welfare Regimes Influence Public Support. *Comparative Political Studies*, 41(2), 145-168.
- Larsen, C. A.** (2015). Velfærdsstat, solidaritet og bundgrupperne. I M. Harder og M. A. Nissen (red.), *Socialt arbejde i en foranderlig verden*. Akademisk Forlag.
- Liedgren, P. and Elvhage, G.** (2015). Social Work of the Future: Motives and Expectations among Social Work Students in Sweden. *International Journal of Social Science Studies*, 3(6), 121-129.
- Lipsky, M.** (1980). *Street Level Bureaucracy - Dilemmas of the Individual in Public Service*. Russel Sage Foundation.
- Meuleman, B., Roosma, F. and Abts, K.** (2020). Welfare deservingness opinions from heuristic to measurable concept: The CARIN deservingness principles scale. *Social Science Research*, 85, 102352.
- Parsell, C., Kuskoff, E. and Constantine, S.** (2024). What is the scope and contribution of lived experience in social work? A scoping review. *The British Journal of Social Work*, 54(8), 3429-3448.
- Sheppard, M., Charles, M., Rees, P., Wheeler, M. and Williams, R.** (2018) 'Inter-personal and critical-thinking capabilities in those about to enter qualified social work: A six-centre study', *British Journal of Social Work*, 48, 1855-73.
- Van Oorschot, W.** (2000). Who should get what, and why? On deservingness criteria and the conditionality of solidarity among the public. *Policy & Politics*, 28(1), 33-48.
- Åkerblom, K.B. og Mohn-Haugen, T.** (2023). *Erfaringskosulenter. Funksjoner, roller og involvering*. Fagbokforlaget.

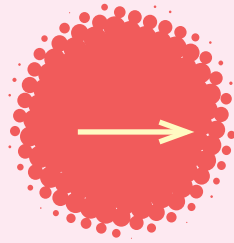

PEER REVIEWED

Socialrådgiveren i en digital verden: En fremtid som forfatter, redaktør eller arkivar?

AF MARIE LETH MEILVANG, LEKTOR, MATILDE HØYBYE-MORTENSEN, DOCENT OG STELLA MIA SIELING-MONAS, LEKTOR

Artiklen dykker ned i forskningsprojekter, som undersøger digitale teknologiers betydning for socialt arbejde. På den baggrund diskuterer artiklen fremtiden for socialrådgiverprofessionen ved at besvare forskningsspørgsmålet: Hvordan har digitale teknologier i myndighedsarbejdet formet socialrådgiveropgaven i de senere år?

D

igitalisering er blevet et uomgængeligt vilkår i det sociale arbejde. Det gælder i alle dele af faget, men i særdeleshed på myndighedsområdet, hvor både digital borgerkontakt, arbejdet med digitale fagsystemer og brugen af nye kommunikationsplatforme rammesætter den socialfaglige praksis. Nyere forskning peger på, at de digitale teknologier også er rykket ind i det socialfaglige, skønsmæssige rum (Pape, 2024; Rosholm et al., 2021; Sieling-Monas et al., 2024; Sieling-Monas og Meilvang, 2025). Derved får digital teknologi stor betydning for hele socialrådgiverprofessionen og for centrale kerneopgaver i det socialfaglige arbejde. Det gælder i særdeleshed dokumentationsarbejdet og kommunikationen med samarbejdspartnere og borgere. Dermed er det centralt at undersøge, hvilken betydning den teknologiske udvikling har for det professionelle skøn, råderum og socialrådgiverens opgaver og rolle i sagsbehandlingen, for dermed også at blive bedre i stand til at forstå, hvordan fremtidens socialrådgiverprofession ser ud i en tiltagende digitaliseret virkelighed.

I denne artikel dykker vi ned i nyere, danske forskningsprojekter, som undersøger digitale teknologier og deres betydning for socialt arbejde. Vi sætter i den forbindelse særligt fokus på arbejdet med dokumentation og skriftlighed. Vi bruger udvalgte studier som empiriske nedslag og viser, hvordan teknologi og det socialfaglige skøn filtreres sammen. Vi udpeger herigennem, hvordan digitale teknologier 'skubber' til det professionelle arbejde og den professionelle rolle. Vi trækker på tidligere forskningsprojekter (fx Høybye-Mortensen, 2015, 2019; Meilvang, 2023; Meilvang og Dahler, 2024; Høybye-Mortensen og Joensen, under udgivelse), der blandt andet har været udgivet i Uden for nummer (Sieling-Monas et al., 2024). Fælles for projekterne er, at de tager afsæt i kvalitativt data om socialfaglig praksis i én eller flere danske kommuner og undersøger denne praksis i relation til digital teknologi. Ved at se på tværs af projekterne fremhæver vi i artiklen nogle tendenser i det faglige arbejde og for professionen generelt. Artiklen diskuterer fremtiden for socialrådgiv-

erprofessionen ved at besvare forskningsspørgsmålet: Hvordan har digitale teknologier i myndighedsarbejdet formet socialrådgiveropgaven i de senere år?

I artiklen foreslår vi en typologi over socialrådgiverens rolle i relation til arbejdet med data og digital skriftlighed. Vi udpeger, hvordan rollen som enten forfatter, redaktør eller arkivar bærer en række forskellige karakteristika og implikationer med sig. Typologien bidrager til en forståelse af, hvordan disse roller udgør forskellige positioner i det fremtidige sociale arbejde.

Artiklen gør på den måde status ved at kigge på aktuelle studier på området og peger samtidig fremad ved at diskutere, hvordan socialrådgiverprofessionen ser ud i en digitaliseret fremtid.

KONTEKST: DEN DIGITALISEREDE (SKRIFTLIGE) FORVALTNING

Siden 00'erne har den danske offentlige administration gennemgået en omfattende digitalisering som følge af en fælles strategi fra regeringen, regioner og kommuner (Antczak og Frederiksen, 2024). Det har haft stor betydning for socialt arbejde, hvor fx kommunikation med borgeren som hovedregel foregår via e-Boks eller andre digitale kanaler, og hvor borgernes kontakt til den offentlige administration også overvejende er digitalt medieret (Antczak og Frederiksen, 2024). I Danmark er centrale, digitale infrastrukturer som MitID og e-Boks blandt andet muliggjort af det danske personnummersystem med unikke cpr-numre (Buus og Høybye-Mortensen, 2023).

Digitale teknologier spænder vidt fra undervisnings-, administrations- og kommunikationsteknologier til beslutningsstøttende teknologier og store sprogmodeller som fx co-pilot (Buus og Høybye-Mortensen, 2023). I de teknologier, der anvendes i socialt myndighedsarbejde, kan man sondre mellem forskellige typer af digital teknologi (tabel 1) og mellem grader af automatisering. Her kan fx sondringen mellem semiautomatisering, beslutningsstøtte eller fuldautomatiske systemer være hjælpsom (Birkholm og Antczak, 2022). Digitale systemer - som fx fagsystemerne DUBU og Fasit - består ofte af elementer fra flere forskellige typer af teknologi og har derfor også flere formål.

Danmarks førende position inden for offentlig digitalisering har både skabt international interesse for og et stigende forskningsmæssigt fokus på, hvilke konsekvenser den øgede digitalisering har for det socialfaglige arbejde (Plesner og Raviola, 2016). Samtidig har man også været optaget af, hvordan teknologien medfører nye, usynlige arbejdsopga-

TABEL 1

Typer af digital teknologi i forvaltningssammenhæng

(tilpasset efter Høybye-Mortensen, 2019)

Type	Konkrete eksempler	Beskrivelse og formål
Journaliserings-systemer	SBSYS, KMD	Kan dokumentere og gemme data. Formål: At dokumentere handlinger og afgørelser. Sikre klagemuligheder og retssikkerhed.
Dataindsamler	LIS	Kan opsamle information om klienter og sagsbehandleres performance. Kan monitorere sagsbehandlingsaktiviteter. Formål: At flytte data fra frontlinje-niveau til ledelsesniveau. Ledelsesinformation.
Fagsystemer	DUBU, Fasit, Momentum, DHUV, KY	Indeholder relevant lovgivning og kategorier til at vurdere borgerens problemer og mulige indsatser. Kan også fungere som journaliseringssystem og dataindsamler. Formål: At guide og ensarte skønsmæssige afgørelser.
Kommunikationssystemer	Teams, digital post, chatfunktioner, mail, sms	Nogle systemer envejskommunikation, andre dialogiske. Formål: At kommunikere med borgere.
Automatiserede tekstproducerende systemer (AI)	Co-pilot, chat GPT, Roboref	Kommer med forslag til tekst og fulde formuleringer. Kan skrive tekst.

ver og kan have utilsigtede konsekvenser (Justesen og Ple-sner, 2024; Sieling-Monas et al., 2024). Flere studier peger på, hvordan digitale teknologier i kraft af deres standardisering og 'tekstboks-logik' reducerer muligheden for helheds-syn og narrativ forståelse af klienterne (Parton, 2009). Andre fastholder, at digitale teknologier kan være en hjælp og støtte til det faglige arbejde, især for nyuddannede, som peger på, at teknologien bidrager til at sikre procedurer, tidsfrister og lovmedholdelighed (Høybye-Mortensen, 2011). Nogle studier peger samtidig på, at denne støtte kan få for stor indflydelse på skønsmæssige afgørelser, da socialrådgiveren ikke forholder sig særlig kritisk til teknologiernes logik (Gillingham, 2011). Andre studier nedtoner teknologiens på-virkning og konkluderer, at det i højere grad er de socialrådgivere, som betjener systemerne, der sorterer i, hvilken information, der er relevant at få med (Huuskonen og Vakkari, 2015). Sidst, men ikke mindst, beskriver nogle studier teknologi-træthed eller techno-stress, hvor mængden af digitale sy-

stemer fører til en oplevelse af, at det professionelle arbejde mister mening, når der bruges så meget tid på skærmarbejde (Møller, 2025).

METODE OG ANALYSESTRATEGI

Vi bruger tidligere forskningsprojekter som empiriske nedslag til at illustrere, hvordan arbejdet med digitale teknologier har betydning for det socialfaglige arbejde (tabel 2). Udførlige beskrivelser og diskussion af de respektive projekters metoder kan findes i forskningsartikler fra projekterne (Høybye-Mortensen og Joensen, under udgivelse; Meilvang, 2023; Meilvang og Dahler, 2024; Sieling-Monas et al., 2024; Sieling-Monas og Meilvang, 2025).

Fælles for forskningsprojekterne er, at de tager afsæt i kvalitative data, som er indsamlet i én eller flere danske kommuner gennem de seneste 10 år. De centrerer sig alle om at undersøge socialrådgiveres praksis i relation til digital teknologi.

Analysen er udviklet med et specifikt fokus på socialrådgiverprofessionen, og på hvordan teknologierne påvirker det sociale arbejde bredt set. Forfatterne bag denne artikel har været involveret i et eller flere af de studier, der inddrages i analysen. Desuden henviser vi til andre nyere danske studier af området i vores analyse og diskussion. Ved at sammenligne resultater og empiri fra projekterne har vi identificeret tre måder, hvorpå digitale teknologier ændrer det sociale arbejde.

TEORETISK RAMME: SOCIALT FAGLIGT SKØN OG DIGITALE TEKNOLOGIER

Henriksen (2022) beskriver socialfaglig dømmekraft som et rum mellem socialrådgiver og borger, der omkranses af gældende regler, lokale magtforhold og doxa på den ene side og borgerens livsverden og selvforståelse på den anden: "Socialrådgiveren må derfor besidde en kompetence til med sin socialfaglige dømmekraft at kunne udtænke og iværksætte en social indsats, der kan modsvare [borgerens] problem og behov, ud fra sin socialfaglige viden og sin viden om de aktuelle rammebetingelser for sociale indsatser" (Henriksen, 2022). Der lægges altså vægt på en kreativ og refleksiv proces, som ikke kan standardiseres. Bundesen og Skals (2021) beskriver to forskellige forståelser af skøn: enten som udtryk for faglig autonomi eller som delegeret myndighed, det vil sige en del

af en juridisk, organisatorisk og politisk kontekst. Her spiller metoder, skemaer og fagsystemer en rolle i at rammesætte skønnet og guide det i en bestemt retning.

I en socialrådgivers myndighedsarbejde spiller bureaukratiske dyder som gennemsigtighed, dokumentation og journalisering en afgørende rolle. Samtidig kan der dog, som Karmsteen (2025) skriver, være en tendens til at se dokumentation og journalisering som en modsætning til det "ægte" sociale arbejde, der består af samtaler og tid med borgeren. De mere bureaukratiske dokumentationsopgaver opfattes således på flere forskellige måder i faget.

Vores perspektiv på relationen mellem udøvelsen af socialfagligt skøn og digitale teknologier er ikke enten-eller, hvor teknologien enten muliggør eller udelukker fagligt skøn. I stedet betragter vi digital teknologi som én ramme blandt flere, som fletter sig sammen med juridiske, økonomiske, organisatoriske og politiske betingelser, og tilsammen former det sociale arbejde. Rammerne kan være snævre og begrænse det professionelle handlerum, fx når et fagsystem kræver, at et problem indplaceres via en bestemt, prædefineret kategori i en drop-down menu. Men rammerne kan også være fleksible og alligevel opleves som faste, eksempelvis når et fagsystems struktur tolkes som lovbestemt, selvom teknologien faktisk kunne bruges mere åbent. Dette fænomen kaldes inden for teknologiforskningen et manuskript ("script", Bowker og

TABEL 2:
Forskningsprojekter anvendt i denne artikel

Forskningstema	Tidspunkt	Forskere	Metoder og informanter	Artikler
Kunstig intelligens i socialt arbejde på børneområdet	2021-2022	Marie Leth Meilvang Anne Marie Dahler	Interview, observationer og dokumentanalyse af tre projekter på børne-unge-området og dokumentanalyse af artikler i Socialrådgiveren.	Meilvang, 2023; Meilvang og Dahler, 2024
Ny kommunikations- og automatiseringsteknologi i et kommunalt jobcenter	2022-2023	Stella Mia Sieling-Monas Eva Kristine Lykke Lene Nedergaard	Observationer og interviews med sagsbehandlere, ledere og stabsmedarbejdere i jobcenteret. Analyse af tekst-beskeder.	Sieling-Monas et al., 2024; Sieling-Monas og Meilvang, 2025
Socialrådgiverstuderendes oplevelser med administrationsteknologier i kommunale forvaltninger	2023-2024	Matilde Høybye-Mortensen Rebekka Rughave Joensen	Fremtidsværksteder (24 deltagere) og 4 gruppeinterview (18 deltagere) med socialrådgiverstuderende efter endt praktik.	Høybye-Mortensen og Joensen, under udgivelse

Star, 1999), hvilket betegner, hvordan teknologier indlejrer bestemte forståelser af fx et sagsforløb, og dermed former arbejds gange gennem deres opbygning og logik. En forståelse, der korresponderer med Bundesen og Skals (2021) forståelse af skøn som delegeret myndighed.

SOCIALT ARBEJDE ÆNDRET PÅ TRE MÅDER

I det følgende præsenterer vi tre måder, hvorpå digitale teknologier har ændret socialt arbejde. For det første skaber digitaliseringen og de digitale teknologier en øget skriftlighed. Der produceres simpelthen mere tekst end tidligere, når arbejdet foregår digitalt. For det andet bliver kunstig intelligens og maskinlæring en del af arbejdet. Det sker ikke nødvendigvis som en del af risikovurderinger og profilering, men også som hjælperedskaber til skriftlighed og dokumentation. For det tredje skaber digitale systemer mulighed for opkobling, cirkulation og opbevaring af nye og store mængder data. Disse ændringer sætter socialrådgiveren i nye og anderledes roller og relationer til deres arbejde, forvaltningen og til borgerne.

Skriftlighed i det digitale sociale arbejde

Når man arbejder i digitale systemer, og når borgere fx skal ansøge om ydelser digitalt, bliver sagsarbejdet og kommunikationen mellem borger og myndighed i stigende grad skriftliggjort. Når afgørelser fx sendes til borgere i e-Boks, vil pdf-dokumenterne ofte være meget lange. En socialrådgiverstuderende fortæller i det følgende citat om de breve, som under hans praktik i et kommunalt jobcenter blev sendt ud til borgerne:

“Jeg tror, det var 13 stykker papir hver eneste gang. Hvis vi havde en samtale, hvor det bare var ret og pligt, så var der 13 stykker papir [...] Ja, fordi lovgivningen skal med og alt sådan noget. 13 siders standardskrivelser! Der står måske tre punkter med aftaler. “Du skal huske sådan og sådan. Vi har en aftale om, at ses næste gang der. Du skal have taget kontakt med din læge”. Resten er lov og standardskrivelser”. (Høybye-Mortensen og Joensen, under udgivelse).

Digitaliseringen af dokumenter gør standard-skabeloner let tilgængelige og muliggør ‘copy-paste’ med store mængder af generel tekst og information. Trods den åbenlyse effektivisering ved sådanne automatiseringer af det skriftlige arbejde, betyder det også, at det sociale arbejde risikerer at få præg af ‘manualisering’. Det vil sige, at arbejdet følger en skabelon

MARIE LETH MEILVANG

Ph.d. og lektor ved Sundhed, socialt arbejde og velfærdsforskning, UCL Erhvervsakademi og Professionshøjskole. Marie forsker i relationerne mellem velfærdsprofessionelt arbejde, organisationer og politik med særligt fokus på teknologi og digitalisering i det sociale arbejde.
mlme@ucl.dk

MATILDE HØYBYE-MORTENSEN

Ph.d. og docent ved Forskningscenter for borger og samfund, VIA. Matilde forsker i styring og organisation af socialt arbejde og har særligt fokus på digitalisering og socialrådgiveres digitale kompetencer.
mahm@via.dk

STELLA MIA SIELING-MONAS

Ph.d. og lektor ved socialrådgiveruddannelsen på Københavns Professionshøjskole. Stella forsker inden for beskæftigelses- og udsatteområdet med særligt fokus på digitaliseringens betydning for borgere og professionelle.
stmo@kp.dk

eller manual, snarere end at tage udgangspunkt i den enkelte konkrete situation. Således skabes der store mængder ”død tekst”, som består af faste vendinger, der kopieres og anvendes som standardskrivelser. Den digitale infrastruktur bidrager til at øge mængderne af død tekst, fordi det er nemt i den daglige praksis og umiddelbart omkostningsfrit for organisationerne (Høybye-Mortensen og Højlund, 2024).

Et såkaldt beslutningsstøttende fagsystem såsom DUBU på børneområdet eller Fasit på beskæftigelsesområdet tilbyder kategorier til problemdefinitionen eller til at beskrive borgerens problemstillinger. Samtidig kan systemernes kommunikationsteknologiske elementer indeholde bestemte skabeloner eller faste skriftlige formuleringer, som anvendes af socialrådgiveren, når denne skriver til borgerne. Flere teknologier kan være koblet sammen, så det, der skrives forskellige steder, kan importeres direkte til journalen. En studerende forklarer i et gruppeinterview om sine erfaringer med at arbejde i fagsystemet DUBU:

“Jamen vi havde sådan et katalog, hvor der stod nogle svar, altså som man kunne kopiere og sætte ind i ens mødenotat fx. Sådan at man... Ikke behøvede at tænke selv [de andre studerende griner]. Det var der mange, der brugte”. (Høybye-Mortensen og Joensen, under udgivelse)

Selvom man også tidligere har haft mulighed for at skrive standard-svar fra kataloger ned, betyder digitaliseringen, at man nemmere kan klippe tekst og svar over i andre dokumenter, og derved anvende præcis den samme tekst. Det gælder notater, beskrivelser og tekster fra samarbejdspartnere og andre professionelle, som ikke nødvendigvis arbejder i samme afdeling som socialrådgiveren, fx beskrivelser fra skolelærere på børne- og familieområdet eller lægefaglige udtalelser på beskæftigelsesområdet.

Når det sociale arbejde digitaliseres, bliver arbejdet i højere grad præget af opgaver forbundet med at læse og skrive tekst, og vi ser i den forbindelse, hvordan arbejdet indtager en ny karakter. Arbejdet foregår ved en skærm i et eller flere programmer, og socialrådgiverens rolle kan i forlængelse heraf karakteriseres som forfatter. Forfatteren skriver tekster i et digitalt fagsystem, og teksterne kan både være tiltænkt borgeren, andre dele af forvaltningen, ledelsen i egen organisation, revisionsformål eller kollegaer. Alternativt til denne rolle kan socialrådgivere indtage rollen som redaktør på en samling af tekster, hvor arbejdet i højere grad består i at selektere og sammenklippe forskellige dele af den tilgængelige

information og eksisterende tekst. I denne rolle indgår elementer af skøn i forhold til udvælgelsen af de for sagen mest relevante oplysninger.

Automatisering af skrift og dokumentation

Kunstig intelligens (AI) og maskinlæring har fået stor opmærksomhed i Danmark, blandt andet gennem KL's og Digitaliseringsstyrelsens signaturprojekter. Flere initiativer har haft fokus på at udvikle AI-løsninger til det sociale arbejde. Historisk har udviklingen bevæget sig fra at se AI som et middel til at effektivisere opgaver uden for socialrådgiverens kernefunktioner, for derved at frigive tid til fx borgerkontakt, til at anvende AI som beslutningsstøtte. Her har målet været at kvalificere det socialfaglige skøn, fx ved at forudsige risikoen for langtidsledighed eller støtte op om vurderinger i børnesager (Meilvang, 2023). Danske studier viser dog, at flere AI-projekter i det sociale arbejde, fx kunstigt intelligente systemer til vurdering af underretninger (Meilvang og Dahler, 2024) og profilering af arbejdsløse (Flügge, 2021), er blevet lukket, før de for alvor er blevet sat i drift. Projekterne er blandt andet blevet lukket på grund af problemer med GDPR, datahåndtering, etiske og faglige dilemmaer, og fordi det har været for svært at få dem til at fungere i praksis.

I skriftligheden og dokumentationen i det sociale arbejde vinder AI-systemer til gengæld indpas i form af generativ kunstig intelligens (GKI). Teknologier til at skrive referater,

“Flere studier peger på, hvordan digitale teknologier i kraft af deres standardisering og ‘tekstboks-logik’ reducerer muligheden for helhedssyn og narrativ forståelse af klienterne”

notater og skrivearbejde generelt baseret på sprogmodeller som fx chatGPT og Co-pilot, findes i flere danske kommuner. Særligt nyuddannede socialrådgivere ser støtte fra automatiserede og kunstigt intelligente systemer som hjælpsomme (Meilvang og Dahler, 2024) og som noget, der skaber faglig tryghed.

Flere har udtrykt bekymring for, at AI-teknologier skulle vurdere risiko og træffe afgørelser på det sociale område (Antczak og Birkholm, 2019). På den ene side synes denne frygt ikke at være blevet realiseret, da fokus i dag ikke længere ligger på profilering og risikovurdering. På den anden side bevæger AI sig fortsat helt tæt på kernen af det socialfaglige arbejde, hvis teknologien anvendes til at formulere analyser og afgørelser. Her opstår nye gråzoner, hvor det kan være vanskeligt at skelne mellem maskin- og menneskeskabte produkter.

Flere digitale systemer har indbygget en automatiseret dokumentationsfunktion. Et nyere dansk studie (Sieling et al., 2024; Sieling og Meilvang, 2025) viser, hvordan myndighedssagsbehandlerne anvender automatiserende journaliseringsfunktioner i en ny kommunikationsteknologi. Det betyder ofte, at samtlige udvekslede tekstbeskeder mellem en sagsbehandler og borgere journaliseres i fagsystemet på linje med sagens øvrige notater. Det sker uden en faglig vurdering af beskederne relevans for den pågældende sag. Den automatiserede journaliseringsfunktion opfattes i organisationen som en sikring af sagens dokumentation og effektivisering af journaliseringens tidskrævende arbejdsgange. En sagsbehandler opsummerer under et interview:

“Og som jobkonsulent kan du føle dig sikker, når du skriver til borgeren: Jeg anmoder om denne her status, og vi gør dette her, og det her er din plan... og så i stedet for, at man skal til at journalisere samtalen [som hvis den var foregået fysisk eller telefonisk, red.], så har jeg faktisk allerede vores aftaler, som jeg kan journalisere, på baggrund af at vi har skrevet sammen. Så er det allerede i sagen – så har man journaliseret det, i forhold til notatpligt”. (Sieling-Monas et al., 2024).

Sagsbehandlerne har et fokus på at sikre oplysninger i den enkelte sag, og organisationen har samtidig et behov for at effektivisere langsomme arbejdsgange. Jo mere sagsbehandleren skal vurdere, redigere og samle de tekstlige informationer, desto mindre automatisk bliver teknologiens automatiske journalisering. Som følge af teknologien opstår

“På den anden side bevæger AI sig fortsat helt tæt på kernen af det socialfaglige arbejde, hvis teknologien anvendes til at formulere analyser og afgørelser. Her opstår nye gråzoner”

således nye former for krydspres (Lipsky, 2010) i frontlinjearbejdet, hvor flere og til tider modsatrettede hensyn må for søges håndteret.

Ophobning og opbevaring af data

I forlængelse af det tidligere eksempel med digital kommunikation mellem borgere og jobcenter-sagsbehandlere i form af tekst-beskeder, siger en sagsbehandler om den automatiske journalisering:

“Jeg vil sige, når jeg har dem [beskederne] herinde [i fagsystemet], så vil jeg typisk journalisere det hele. Det der med, at den ene linje handler om noget rigtig relevant, og så kommer den næste linje, hvor borgeren gerne vil tale om noget andet, eller bare lette hjertet... Altså, jeg har ikke tid til at sidde og sortere i det - og plus - må man overhovedet slette i det, i og med at det er i en kontekst?” (Sieling-Monas et al., 2024).

For en sikkerheds skyld vurderer sagsbehandlerne, at alle beskeder, der udveksles digitalt, gemmes i borgernes sagsakter. Beslutningen baseres på relevante hensyn til dokumentationsforpligtelsen og til at sikre sagens oplysninger. Men en sådan praksis medfører samtidig en potentiel ophobning af data og oplysninger, som er både relevante og irrelevante for

“Hvis det arbejde, der skal gøres, i høj grad består i at udfylde felter i et fagsystem eller klippe autogenereret tekst ind i bestemte felter, risikerer man, at socialrådgiveren får mindre ejerskab eller en anden ansvarsfølelse for det, de skriver”

den pågældende sag. Ophobningen risikerer at udfordre det oprindelige formål med en myndigheds journaliseringspligt, nemlig gennemsigtighed, at sikre overblik i sagen, lette sagsbehandling og understøtte effektivitet og kvalitet (Folketingets Ombudsmand, 2023).

Hvor journalisering i klassisk forstand kræver en klar vurdering af relevans på grund af de åbenlyse afgrænsninger, fx hvor meget der kan noteres ned fra fysiske eller telefoniske samtaler, giver den digitaliserede skriftlighed mulighed for at journalisere meget mere og indebærer derved en risiko for overjournalisering. En socialrådgiverstuderende forholder sig i en anden undersøgelse ligeledes til potentiel ophobning af data i anvendelsen af fagsystemet DUBU på børne- og familieområdet:

“IT producerer mulighed for at dokumentere mere. Så vi kan risikere at overplyse en sag, fordi systemet giver os mulighed for det, og fordi vi nogle gange ikke ved, om

vi skal skrive i alle kasser, eller, hvad der sker, hvis vi ikke gør det. Men, altså, systemet siger, at vi skal skrive i den og den kasse, men hvad hvis det handler om skolevægring. Så skal jeg vel ikke skrive om forældrenes indkomst for at belyse sagen?” (Høybye-Mortensen og Joensen, under udgivelse)

Ovenstående eksempler illustrerer, at elementer i teknologien utilsigtet bidrager til ophobning af data. Et system kan fx være sat sådan op, at brugeren ikke kan ‘klikke sig’ videre, før et bestemt felt er udfyldt. Alternativt kan der være tale om anden adfærdspåvirkning, når et bestemt felt til rådighed eller en præ-formuleret tekst kan tilvælges. Med nyere AI-teknologier inden for især transskription og automatisk generering af fx mødereferater og samtaler vil disse udfordringer givetvis være tiltagende.

Når kommunikation digitaliseres og skriftliggøres, vil vi se en øget tendens til, at store og uredigerede mængder af kommunikation journaliseres sammen med andre typer af data. Herved bliver socialrådgivere en slags arkivarer af data i den udstrækning, at de udbygger informations- og dataarkiverne via en automatiseret journaliseringspraksis uden at tage eksplicit stilling til relevans. Hvis de derimod begynder at sortere og udvælge den data, der skal journaliseres, indtræder de i højere grad i rollen som redaktører, der kan organisere materialet efter, hvad de vurderer relevant for den pågældende sag. En sådan praksis kræver et fagligt skøn og dermed også et større ressourcetræk hos den enkelte medarbejder og i organisationen.

SOCIALRÅDGIVEREN SOM FORFATTER, REDAKTØR ELLER ARKIVAR?

Dokumentation og skriftlighed er kerneopgaver i det socialfaglige arbejde. Digitale teknologier er med til at skubbe til den udvikling og kan på den ene side understøtte og styrke skriftligheden fx i form af støtteprogrammer. På den anden side udgør digitale teknologier også en særlig udfordring i forhold til en øget automatiseret skriftlig praksis. På baggrund af analysens pointer foreslår vi en typologi, der kan bruges til at forstå socialrådgiverens rolle i det digitale arbejde, hvor skriftlighed ofte er omdrejningspunktet.

Det socialfaglige skøn og en vis grad af faglig refleksion er påkrævet for at udføre alle ovenstående roller kompetent og relevant. Arbejdet som forfatter involverer en høj grad af skøn og faglig refleksion både i forhold til sagen og sagsfremstilling, men også i forhold til hvem modtageren af analyserne og materialet er. Rollen er central i det socialfaglige arbej-

TABEL 3
Typer af digital teknologi i forvaltningssammenhæng

Rolle	Indhold
Socialrådgiveren som forfatter	Analysere, skrive selvstændigt, udvikle, kreativ udfoldelse.
Socialrådgiveren som redaktør	Sortere, klippe ind, organisere, sammensætte og udvælge det relevante.
Socialrådgiveren som arkivar	Gemme, kategorisere, registrere, katalogisere.

de, fordi den involverer analyser af situationer og problemer. Arbejdet som redaktør involverer også en grad af skøn i forhold til at sortere og organisere information og data i systemerne, så sagsbehandlingsprocesser fremstår tydelige, og de vigtigste oplysninger fremhæves. Det er nødvendigt at vurdere, hvilken tekst der er mest relevant for problemstillingen, og også her vil det være relevant at tage stilling til de forskellige modtagere af tekst.

Arbejdet som arkivar involverer en lavere grad af skøn, da der i denne opgave ligger det at gemme og registrere forskellige former for data uden at tage eksplicit stilling til de forskellige typer datas relevans og vigtighed. Dog ligger der et skøn i eventuelt at kategorisere data på bestemte måder og gemme det særlige steder. Alle de ovenfor beskrevne roller er relevante i myndighedsarbejdet, fx når arbejdsopgaverne kræver, at der indhentes informationer og samles dokumentation i en sag. Men de har forskellige grader af skøn og forskellige arbejdsopgaver knyttet til sig. Hvis forfatterrollen fx helt forsvinder, eller redaktørrollen bliver meget begrænset, vil det kunne minimere det faglige skøn og den faglige dømmekraft.

Manualiseringen og automatiseringen af arbejdet risikerer at påvirke relationen mellem socialrådgiveren og arbejdsopgaverne. Selvom den digitale udvikling og automatiseringen af systemer støtter det systematiske sagsarbejde og potentielt understøtter borgerens retssikkerhed, er det også en udfordring, at socialrådgiveren indtager en mindre aktiv rolle i sagsarbejdet. Hvis det arbejde, der skal gøres, i høj grad består i at udfylde felter i et fagsystem eller klippe autoge-

nereret tekst ind i bestemte felter, risikerer man, at socialrådgiveren får mindre ejerskab eller en anden ansvarsfølelse for det, de skriver. Også mængden af død tekst kan sløre, hvem der er ansvarlig for det skrevne og gøre kommunikationen fra det offentlige uoverskuelig for borgerne. Når fagsystemet samtidig i stigende udstrækning udformes til at kunne påminde socialrådgiveren om at udfylde bestemte felter eller gennemføre bestemte handlinger på bestemte tidspunkter, risikeres ansvaret for det samlede sagsarbejde i stigende grad at blive placeret på systemet, væk fra socialrådgiveren selv.

Med afsæt i artiklens analyse argumenterer vi for, at det fremover bliver en stadig større del af den socialfaglige kerneopgave at forholde sig til digital skriftlighed og konstruktionen af data. Det betyder, at det bliver nødvendigt med grundlæggende overvejelser om produktionen af data og tekst, og at overvejelser om konsekvenserne af digitalisering og automatisering bliver en kernekompetence i socialfagligt arbejde. Grundlæggende bliver det vigtigt for socialrådgivere i fremtiden at forholde sig til

1. formål (hvorfor skriver jeg, hvorfor producerer jeg data og materiale?)
2. modtagere (hvem er læserne og modtagerne af data og tekst?)
3. format (hvilke rammer er der omkring tekst og data, og hvordan påvirker disse mit syn og mine handlemuligheder i forhold til den socialfaglige problemstilling?).

Det betyder, at vi også opfatter interaktionen med digitale teknologier som arenaer for skønsmessig udfoldelse, og at vi håber, at fremtidens socialrådgivere vil fastholde engagementet i udvikling og afprøvning af socialfaglige metoder og redskaber, også når de kommer i en digital indpakning. På den måde kan socialrådgivere nemlig være med til at udforme det manuskript (jf. Bowker og Star 1999), som digitalt socialt arbejde følger.

REFERENCER:

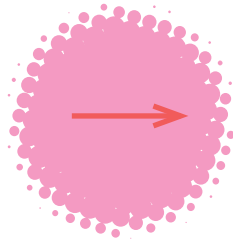
- Antczak, H. B. og Birkholm, K.** (2019). Når borgeren bliver til data, fordufter den etiske fordring. *Uden for nummer*, 39, 4-19. issuu.com/socialrdg/docs/39-udenfornummer
- Antczak, H. og Frederiksen, A. B.** (2024). Socialfaglig teknologiforståelse: Et didaktisk perspektiv. *Uden for nummer*, 48, 14-35. socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2024/06/48-UdenForNummer.pdf
- Birkholm, K. og Antczak, H.** (2022). 'Digitalisering af det sociale arbejde' i Posborg, R., Nørrelykke, H. og Antczak, H. (red.): *Socialrådgivning og socialt arbejde*, 4.udg, 203-238. Hans Reitzels Forlag.
- Bowker, G., and Star, S. L.** (1999). *Sorting things out: Classification and its consequences*. MIT Press.
- Bundesen, P. og Skals, A.** (2021). *Faglige skøn i socialt arbejde*. Samfundslitteratur.
- Buus, L. og Høybye-Mortensen, M.** (red.) (2023). *Professioner og deres digitale landskab*. Samfundslitteratur.
- Flügge, A. A.** (2021). Perspectives from Practice: Algorithmic Decision-Making in Public Employment Services. *I CSCW 2021 - Conference Companion Publication of the 2021 Computer Supported Cooperative Work and Social Computing*, 253-255. Association for Computing Machinery.
- Folketingets Ombudsmand** (2023). *Myndighedsguide om journalisering*. www.ombudsmanden.dk/myndighedsguiden/generel-forvaltningsret/journaliseringspligt/
- Gillingham, P.** (2011). Decision-making tools and the development of expertise in child protection practitioners: are we 'just breeding workers who are good at ticking boxes'?. *Child & Family Social Work*, 16(4), 412-421.
- Henriksen, K.** (2022). "Socialfagligt skøn" i Højbjerg, L. R. (red.): *Socialt arbejde med børn, unge og familier*, 2. udg. Hans Reitzels forlag
- Huuskonen, S. and Vakkari, P.** (2015). Selective clients' trajectories in case files: Filtering out information in the recording process in child protection. *The British Journal of Social Work*, 45(3), 792-808.
- Høybye-Mortensen, M.** (2011). *Velfærdsstatens dørovgtere. Procesregulering af visitationer på socialområdet*. Ph.d. Københavns Universitet.
- Høybye-Mortensen, M.** (2015). Decision-making tools and their influence on caseworkers' room for discretion. *The British Journal of Social Work*, 45(2), 600-615.
- Høybye-Mortensen, M.** (2019). Street-level bureaucracy research and the impact of digital office technologies. In Hupe, E. (red.). *Research handbook on street-level bureaucracy*, 157-171. Edward Elgar Publishing.
- Høybye-Mortensen, M. og Højlund, H.** (2024). Det digitale mødested. *I Magtudredningen 2.0: Essays* (s. 1-8). Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet.
- Høybye-Mortensen, M. og Joensen, R.R.** (under udgivelse). Hvordan er man socialfaglig i et digitalt arbejdsliv? *Tidskrift for Arbejdsliv*.
- Justesen, L. and Plesner, U.** (2024). Invisible Digi-Work: Compensating, connecting, and cleaning in digitalized organizations. *Organization Theory*, 5(1), 26317877241235938.
- Karmsteen, K.** (2025). Making administrative work matter in public service delivery: a lens for linking practice with the purpose of office. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 35(1), 15-28. doi.org/10.1093/jopart/muae022
- Lipsky, M.** (2010). *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public service*. Russell Sage Foundation.
- Meilvang, M. L.** (2023). Working the boundaries of social work: Artificial intelligence and the profession of social work. *Professions and Professionalism*, 13(1).
- Meilvang, M. L. and Dahler, A. M.** (2024). Decision support and algorithmic support: the construction of algorithms and professional discretion in social work. *European Journal of Social Work*, 27(1), 30-42.
- Møller, A. M.** (2025). Inside the Digital State: Frontline Work in the Context of Digital Layering. *Journal of Public Administration Research and Theory*.
- Pape, L.** (2024). Dubu: Frister og flueben i et sagsbehandlingssystem. *Uden for nummer*, 48(4), 36-47.
- Parton, N.** (2009) Changes in the form of knowledge in social work: From the 'social' to the 'informational'?, *British Journal of Social Work*, 38(2): 253-269.
- Plesner, U. and Raviola, E.** (2016). Digital technologies and a changing profession. *Journal of Organizational Change Management*, 29(7), 1044-1065.
- Rosholm, M., Toft, S. D., Villumsen, A. M., Bodilsen, S. og Nirmalarajan, L. Y.** (2021). Algoritmer og machine learning i socialt arbejde? *Social Kritik: Tidsskrift for social analyse og debat*, 33(163), 110-123.
- Sieling-Monas, S. M., Lykke, E. K. og Nedergård, L.** (2024). Automatiseringens utilsigtede konsekvenser i et jobcenter. *Uden for nummer*, 48(4), 4-13.
- Sieling-Monas, S. M. and Meilvang, M. L.** (2025). The practice of social work documentation in an age of automatization: a case from a Danish municipal job centre. *British Journal of Social Work* (Online first).
- Zacka, B.** (2017). *When the state meets the street: Public service and moral agency*. Harvard University Press.

Socialrådgivernes historie: En profession bliver til

AF ANDERS BØGGILD CHRISTENSEN, LEKTOR, FRANK
EBSEN, DOCENT, BERITH HEIEN LAURIDSEN, LEKTOR,
MAY-BRITT SØNDERGAARD JUSTESEN, LEKTOR, NICOLAI
PAULSEN, KONSULENT, LARS UGGERHØJ, PROFESSOR OG PER
WESTERSØ, LEKTOR

Dansk socialt arbejdes historie er mangfoldig og flertydig. Flere professioner indgår i det sociale arbejde, ligesom flere teoretiske og metodiske vinkler gør sig gældende. Denne artikel fokuserer på professionen: Socialrådgivere og deres fags historie, fagets praktiske former - og de udviklingstendenser og udfordringer, der både har vist sig, og som forventes at vise sig i nærmeste fremtid.

Professionen bliver til

Optakten til en formel socialarbejderuddannelse handlede både om forandringerne i de sociale vilkår i 1920'erne og den videre udvikling efter Kanslergadeforliget og K.K. Steinckes socialreform fra 1933. På Københavns Kommunehospital blev der allerede i 1922-1924 udført professionel social assistance (Reintoft, 1978), og Danmarks første udøvende socialhjælper (Axel Garboe) skriver i Socialt tidsskrift i 1927:

”Den sociale hospitalsmedarbejders opgave består ikke i første række i at yde økonomisk støtte. Ofte må han gøre det, men det kan i reglen ske ved at sætte patienten i forbindelse med bestående forsorgsorganisationer af offentlig eller privat art. Meget mere må arbejdet komme til at bestå i på en tillid bygget ’moralisk bistand’, der sigter på at hjælpe i tider, hvor det af en eller anden grund kniber med at holde den rette kurs” (Reintoft, 1978, s. 11).

I citatet ligger en retning for, hvad der er vigtigt i socialt arbejde og kan ses som en pil for, hvad der kommer til at ske, da progressive embedsmænd i centraladministrationen og læger i løbet af 1930'erne får øje på behovet for rådgivning i forbindelse med sygdom.

Centrale skikkelser i oprettelsen af skolen var Manon Lüttichau (1900-1995) samt Vera Skalts (1904-1990). Manon Lüttichau kom fra hospitalssektoren og Vera Skalts fra Mødrehjælpen. Manon Lüttichau kom fra et velstående hjem i Jylland og arbejdede i KFUK (Kristelig Forening for unge Kvinder) og i Danske Kvinders Velfærd (DKV), der primært tog sig af hjælp til hospitalsindlagte. Hos DKV fik hun en uddannelse, der både bestod af praktisk træning og sociale studier i udlandet. Hun tog på mange studierejser til bl.a. Norge, Sverige, Tyskland og England. I 1928 tog hun på et længerevarende ophold i USA, hvor hun lærte om det sociale hospitalsarbejde og princippet ’hjælp til selvhjælp’. I 1934 blev hun ansat i en nyoprettet stilling som Social Worker på Københavns Kommunehospital 6. afdeling (svarende til Psykiatrisk Afdeling) (Rosenbeck, 2023; Københavns Stadsarkiv, 2024). Vera Skalts var uddannet jurist i 1932 og fik ansættelse i Mødrehjælpen i 1934. Hun så ligeledes behovet for øget uddannelse på det sociale område.

Manon Lüttichau og Vera Skalts var initiativtagere til et kursus som hospitalssocialhjælper af 1,5 års varighed på Kommunehospitalet. Allerede dengang blev det kaldt Den sociale Skole (Rosenbeck, 2023; Mortensen, 2015). Da den blev oprettet som egentlig skole, blev Vera Skalts leder fra 1937-1948, hvorefter hun vendte tilbage til Mødrehjælpen som direktør fra 1950-1976.

Oprettelsen af skolen knyttede sig således både til udviklingen af social hjælp i forbindelse med sygdomsforløb og til de forandringer, der kommer i forlængelse af Steinckes socialreform – eksempelvis svangerskabsloven med rådgivning til gravide fra 1937. Den sociale Skoles oprindelige formål var at uddanne hospitalsrådgivere og medarbejdere til Mødrehjælpen.

Uddannelsen bestod både af teoretiske, sociale og lægelige fag samt praktisk oplæring (Mortensen, 2015; Rosenbeck, 2023; Otte et al., 1977). Hospitalsrådgiver var et nyt fag, hvis funktion blev at være støttegruppe for andre faglige discipliner og akademisk uddannet personale. Manon Lüttichau skrev i Socialt tidsskrift i 1938, at hospitalssocialrådgivere har to hovedopgaver:

1. at hjælpe lægen med at skaffe sociale oplysninger om patienten, som kan have betydning i forhold til at diagnosticere psykiske lidelser, og
2. iværksætte foranstaltninger, som kan fremme patientens helbredelse, og når patienten udskrives hjælpe med at genfinde fodfæste i samfundet (Lüttichau, 1938, som citeret i Reintoft, 1978, s. 12).

Arbejdet var funderet på et sekulariseret og videnskabeligt grundlag. Skolen var optaget af, at teoretisk viden var uden værdi, hvis der ikke fulgte praktiske færdigheder med (Rosenbeck, 2023).

De fag, der blev undervist i, afspejlede de behov, der skulle dækkes. Formålet var at give eleverne viden til at afhjælpe og dæmpe virkningen af de tilstande, som patienterne havde, men uden mulighed for at arbejde med de bagvedliggende so-

Artiklen er en sammenskrivning og omarbejdning af et kapitel fra International Handbook of Social Work (Ferrer et al, 2025). Det oprindelige kapitel 'Social Work in Denmark' er skrevet af Anders Bøggild Christensen, Berith Heien Lauridsen, May-Britt Søndergaard Justesen, Lars Uggerhøj og Per Westersø (Christensen et al., 2025). I sammenskrivningen og omarbejdningen er Frank Ebsen og Nicolai Paulsen indgået som medforfattere.

ciale problemer. I tiden fra 1937 og frem til 1948 udvikler uddannelsen sig fra at have et afhjælpende fokus til, at eleverne også opnår forudsætninger for at konstatere og bearbejde de bagvedliggende årsager til dysfunktionen (Nielsen, 1976).

UDDANNELSENS UDVIKLING

Fra uddannelsens start og frem til den seneste ændring af socialrådgiveruddannelsen sker en kontinuerlig kraftig stigning i antallet af timer. Fra 876 timer i 1939 og til 1900 timer i 1962.

Uddannelsen planlægges fra 1962 som en tre-årig uddannelse, men udvides i 2002 til 3,5 år som følge af en overgang til professionsbachelor. Uddannelsesreformen i 2025-26 vil reducere uddannelsen til 3,25 år. Uddannelsen begyndte som en kort uddannelse, men har i dag status som en mellemlang, videregående uddannelse med status af professionsbachelor.

Undervisningen har fra starten været opdelt i grupperinger, hvor der i 1937 var fire grupper af fag, som var inddelt i:

- juridiske fag
- lægefag
- socialpsykologi/socialpolitik
- diverse kurser

Kurserne indeholdt bl.a. undervisning i sociale love, samfundskundskab, jura, etik i socialt arbejde og mødeteknik samt samtidsaktuelle emner som racehygiejne, seksualhygiejne og bolighygiejne. Denne gruppeinddeling af fag har på forskellige måder været både op- og nedjusteret gennem tiden (se figur 2). I 1981 indføres en meget detaljeret uddannelse beskrevet ved 10 fag. Den afløses i 1996 af en kort rammebekendtgørelse, hvor der beskrives fire hovedområder: Socialrådgivning og socialrådgivningsmetodik, Menneskers udvikling og interaktion, Retlig regulering og Samfund, politik, økonomi og organisation.

I 2002 harmoniseres uddannelsen til ECTS-point jvf. Bolognaprocessen for videregående uddannelser i Europa, og den udvides med et semester og opnår status af at være en professionsbacheloruddannelse. Det åbner mulighed for videreuddannelse på master- og kandidatuddannelser. Uddannelsen får et stærkere videnskabeligt fundament, og de hidtidige hovedområder beskrives nu som fire fagområder (Socialt arbejde, Psykologi og Psykiatri, Jura og Samfundsvidenskab). Socialt arbejde og socialrådgivning fremstår som det klart største fagområde, og undervisere med socialrådgiverbaggrund bliver den dominerende gruppe blandt undervisere på socialrådgiveruddannelserne. Uddannelsen er omfattet af en

“Formålet var at give eleverne viden til at afhjælpe og dæmpe virkningen af de tilstande, som patienterne havde, men uden mulighed for at arbejde med de bagvedliggende sociale problemer”

rammebekendtgørelse, der indholdsmæssigt udmøntes i lokale studieordninger med et stort, lokalt spillerum til at definere uddannelsen.

Som optakt til bekendtgørelsen i 2011 vurderer Socialministeriet uddannelsen positivt, men fremhæver et arbejdsgiversynspunkt om, at de uddannede bør have særlig viden i de tre dominerende ansættelsesfelter: Beskæftigelsesområdet, børn og familier og udsatte voksne og handicap. Der lægges op til specialisering i et eller flere af disse felter. Ligeledes skal socialrådgivere være stærkere klædt på og have kompetencer til tværfagligt organisatorisk arbejde, juridisk viden, økonomisk forståelse og arbejde med kvalitetssikring. Det fører til en rammebekendtgørelse, der harmoniserer de forskellige udbud af socialrådgiveruddannelser i Danmark. Uddannelsen beskrives i otte obligatoriske moduler af 15 ECTS, hvor de klassiske beskrivelser af fag er forsvundet.

Den faglige vægtning af uddannelseselementer har således udviklet sig over tid i takt med udvikling af socialt arbejdes

Forfattere:

Anders Bøggild Christensen, lektor, abc@via.dk

Frank Ebsen, docent, freb@kp.dk

Berith Heien Lauridsen, lektor, heien@socsci.aau.dk

May-Britt Søndergaard Justesen, lektor,

may-britt@socsci.aau.dk

Nicolai Paulsen, konsulent, np@socialraadgiverne.dk

Lars Uggerhøj, professor, lug@socsci.aau.dk

Per Westersø, lektor, pwe@via.dk

vidensgrundlag samt de funktioner, som professionen forventes at varetage i samfundet.

EN UDDANNELSE PÅVIRKET AF SOCIALPOLITIKKEN

Både socialrådgiver- og kandidatuddannelse påvirkes af socialpolitikken, af måder at tænke og handle på i praksis og af forskningen i det sociale arbejdes felt. I det følgende fremhæves nogle centrale temaer, og hvordan de udvikles i sammenhæng mellem uddannelse og praksis - og mellem forskning og uddannelse.

Forud for den første danske lærebog om socialrådgivning i 1964 gik 10 år med faglige diskussioner, debatter og møder. Teori, metode, etik mv. blev hyppigt debatteret. Socialpoli-

tikkens udvikling betød, at professionen og uddannelsen ikke længere primært rettede sig mod hospitalsvæsenet og Mødrehjælpen. Det gav en ny bredde, som blev reflekteret i den første danske lærebog 'Socialrådgivning - teori og metodik' (Davis, 1964). Bogen tog udgangspunkt i fagets teorier og metoder, som de var udviklet og anvendt i USA og Storbritannien. Sideløbende med casework traditionen vandt socialt gruppearbejde indpas i 1970'erne og frem. En af de markante initiativtagere var lektor i Aarhus, Ken Heap, og traditionen fik stor betydning i det stærkt stigende antal selvhjælpsgrupper. Endelig var der bl.a. gennem lovgivningens fokus i slut 60'erne og 70'erne opmærksomhed på behandling af familiedynamikken.

FIGUR 1:
Forenklet overblik over udviklingen i fag- og timefordeling 1937-1962

	1937-1942	1942-1948	1948-1956	1956-1962	1962
Socialret i alt	230	240	240	260	320
• Offentlig forsorg	130	130	130	140	
• Social forsikring	100	110	110	120	
Civil- og socialret i alt	100	185	205	240	260
• Civilret I	60	60	60	70	
• Civilret II		60	70	74	
• Strafferet	40	65	75	96	
Samfundsfag i alt	175	240	275	350	440
• Socialpolitik	85	120	140	140	
• Sociologi			15	100	
• Socialpsykologi	90	100	120	120	
Socialmedicin i alt	185	185	140	140	170
• Hygiejne	150	145	100	90	
• Psykiatri	35	40	40	50	
Institutionslære, journalsskrivning i alt	30	55	125		
Socialrådgivningsmetodik i alt				140	400
Øvrige fag, etc. i alt	90	115	100	200	350
Timer i alt	810	1.020	1.085	1.330	1.940

Gengivet efter "Socialrådgiveruddannelsens udvikling i Danmark fra 1937 til i dag" af K. Nielsen (1976, s. 19).

FIGUR 2
Oversigt over bekendtgørelsesændringer 1981-2011

	1981	1996	2002	2011
Uddannelseslængde	6 semestre	6 semestre	Professionsbachelor indføres	7 semestre
Uddannelsens faglige indhold	<p>10 fag:</p> <p>Socialret (120 t)</p> <p>Familieret mv. (60 t)</p> <p>Forvaltningskundskab (60 t)</p> <p>Arbejdsmarkeds-kundskab (60 t)</p> <p>Samfundsbeskrivelse, Social- og arbejdsmarkedspolitik (80 t)</p> <p>Økonomisk planlægning (60 t)</p> <p>Sociologi (60 t)</p> <p>Psykologi (60 t)</p> <p>Psykiatri og socialmedicin (50 t)</p> <p>Teorier og metoder i socialt arbejde (230 t)</p>	<p>4 hovedområder:</p> <p>Socialrådgivning og socialrådgivningsmetodik (20-40%)</p> <p>Menneskers udvikling og interaktion (10-25%)</p> <p>Retlig regulering (10-25%)</p> <p>Samfund, politik, økonomi og organisation (20-40%)</p>	<p>4 fagområder:</p> <p>Fagområdet socialt arbejde (84 ects heraf socialrådgivning mindst 60 ects)</p> <p>Det psykologiske og psykiatriske fagområde (28 ects)</p> <p>Det juridiske fagområde (28 ects)</p> <p>Det samfundsvidenskabelige fagområde (34 ects)</p>	<p>6 kerneområder:</p> <p>1) Teorier, metoder og etik inden for socialt arbejde.</p> <p>2) Individet i samfundet, menneskers udvikling og sociale relationer.</p> <p>3) Sociale problemer, ledighed og livsbetingelser.</p> <p>4) Velfærdspolitik og den retlige regulering af socialfaglige indsatser.</p> <p>5) Organisation og økonomiske rammer for indsatser på det sociale og det arbejdsmarkedspolitiske område.</p> <p>6) Evaluering, udvikling og kvalitetssikring af socialt arbejde.</p>
Yderligere indhold	<p>2 projektsemestre</p> <p>1 praktiksemester</p>	<p>2 projektsemestre</p> <p>1 praktiksemester</p>	<p>Bachelorprojekt (30 ects)</p> <p>Praktik (36 ects)</p>	<p>10 moduler (160 ects)</p> <p>Praktik (30 ects)</p> <p>Bachelorprojekt (20 ects)</p>

Bekendtgørelse nr. 440 af 27. august 1981 om socialrådgiveruddannelse på de sociale højskoler, Bekendtgørelse nr. 720 af 30. juli 1996 om socialrådgiveruddannelsen, Bekendtgørelse nr. 536 af 28. juni 2002 om socialrådgiveruddannelsen, retsinformation.dk/eli/lta/2002/536, Bekendtgørelse nr. 766 af 24. juni 2011 om uddannelse til professionsbachelor som socialrådgiver, retsinformation.dk/eli/lta/2011/766

“Både socialrådgiver- og kandidatuddannelse påvirkes af socialpolitikken, af måder at tænke og handle på i praksis og af forskningen i det sociale arbejdes felt”

Fra slutningen af 1970'erne og igennem 1980'erne kom der fokus på lokalsamfundsarbejde, hvor der blev oprettet mindre enheder tæt på borgerne. Socialrådgiverne indgik i tæt samarbejde med andre faggrupper og lokale foreninger ofte med kreative socialpædagogiske tilgange (Hermansen, 1997, Dørup et al., 1991; Ejrnæs et al., 1997).

Centralt for alle socialrådgivere blev faget 'Teori og metode i socialt arbejde', som især byggede på opsamlede erfaringer fra socialt arbejdes praksis. De dominerende fagbøger udviklede fagets grundprincipper parallelt med forsøg på at fastlægge en professionsidentitet. Det udmøntede sig bl.a. i udviklingen af fire fælleselementer (Hillgaard og Keiser 1979; Hillgaard og Egelund, 1993) som en fælles kerne i alle de forskellige konkrete praksisser i socialt arbejde: Helhedssyn, etik, kommunikation og systematisk sagsarbejde. En kerne og faglig identitet, som omtales som socialrådgivernes helhedssyn.

Helhedssynet angav i lighed med socialpolitikken daværende fokus et samlet blik på både borgernes sociale situation og de mulige indsatser. Etik angik etablering af et etikgrundlag for, hvordan borgere burde behandles. Kommunikation angik samtaler og samvær mellem socialrådgivere og borgere, mens systematisk sagsarbejde angik de procesuelle og administrative fremgangsmåder i arbejdet.

Efter mange års dominans aftog de fire fælleselementers betydning, bl.a. fordi socialpolitikken ændredes fra at være mindre fokuseret på en helhedsforståelse og mere på de specifikke problemer og sammenhænge, som udsatte borgere indgår i. Det blev mere centralt at følge aktiveringsideerne om at motivere borgere, bygge på deres ressourcer og kontrollere, om de udvikler sig hensigtsmæssigt – ikke kun på beskæftigelsesområdet, men også gennem undersøgelses- og opfølgingsarbejdet på børn/ungeområdet (Bo et al., 2011; Skytte og Guldager, 2017). Kombineret med uddannelsens autonomi betød det, at der blev plads til flere forskellige faglige udmøntninger på uddannelsen.

SOCIALRÅDGIVERUDDANNELSEN I SAMSPILLET MED SOCIALPOLITIKKEN

Socialrådgivere har siden de større sociale reformer i 1970'erne fra politisk side været tiltænkt en rolle som administratorer af velfærdsstatens ydelser. Efterkrigstidens udbygning af velfærdsstaten øgede behovet for arbejdskraft i de kommunale forvaltninger. Her blev socialrådgivere tiltænkt en særlig rolle som myndighedsudøvere og udfører af socialt arbejde.

Men socialpolitik udvikler sig og præger professionen. Her nævnes tre tendenser, som både i praksis har sat sig spor,

men som også præger uddannelsens indhold og tilrettelæggelse. 1980'ernes lancering af New Public Management med udvikling af udbud og kontraktstyring, BUM-modeller og ny løn har præget udøvelsen af arbejdet. Fra 1990'erne kommer aktivlinjen med fokus på ret og pligt, udbud af arbejdskraft, motivation, ressourcer og sanktioner. Nogle politiske strømninger, der især har præget arbejdet på beskæftigelsesområdet, men også sætter sig spor i forhold til udsatte voksne og børn og familiearbejdet.

Den teknologiske udvikling og de politiske beslutninger om at gøre Danmark til et foregangsland i digitaliseringen har forandret mange processer og relationer mellem rådgivere og borgere. En udvikling, der også i fremtiden sætter spor.

Socialrådgivernes centrale samfundsmæssige funktion har haft stor betydning for professionen og uddannelsen. Det har samtidig betydet, at kommunerne (KL) og udvalgte ministerier over tid har haft stor interesse i at præge uddannelsens indhold og profil. Uddannelsen er i dag anlagt som en generalistuddannelse med fokus på at kvalificere sig til socialt arbejde bredt set, men med et særligt blik på myndighedsfunktionen, som betones i læringsmålene i 2011-bekendtgørelsen.

OVERBYGNING OG EN SOCIAL KANDIDATUDDANNELSE

Fra slutningen af 1980'erne opstod en diskussion om at lave en overbygning på grunduddannelsen. Indtil da bestod socialrådgivernes efteruddannelsesmuligheder i korte eller længere kurser. Det længste var et timåneders såkaldt årskursus (diplomkursus), hvor en gruppe på 20 deltagere deltog på fuld tid i undervisning og projektarbejde. Årskursus blev suppleret af korte kurser om ny lovgivning eller nye metoder. Årskursus blev udbudt af de to største sociale højskoler

i København og Aarhus, mens de kortere kurser blev udbudt af samtlige sociale højskoler i landet. Diskussionen af overbygningen tog sidst i 1980'erne karakter af en egentlig kandidatuddannelse inspireret af udviklingen i de andre nordiske lande - fx Sverige, hvor man havde haft en forskningsbaseret overbygning siden 1976 (Egelund, 1990). Aalborg Universitet stod hurtigt som en central institution, da socialrådgiveruddannelsen på Roskilde Universitet var nedlagt godt 10 år tidligere, samtidig med at Aalborg Universitet - udover socialrådgiveruddannelsen - med initiativ fra professor Tore Jacob Hegland havde en etableret forskning inden for udsatte grupper. Udover uddannelsesinstitutioner indgik også socialrådgivernes fagforening og repræsentanter fra praksis i planlægningsarbejdet (Uggerhøj et al., 2022).

Den sociale kandidatuddannelse blev ifølge bekendtgørelsen fra 1992 etableret som et samarbejde mellem Aalborg Universitet og Den sociale Højskole i København, så uddannelsen kunne udbydes begge steder. Uddannelsen blev ikke kun rettet mod socialrådgivere, men blev også knyttet til studerende, som var pædagoger, skolelærere, sygeplejersker, psykologer m.m. Endelig ønskede man en anknævnelse til den bredere forståelse af videnskabelige felter. Derfor anvendte man den bredere betegnelse 'socialt arbejde' i uddannelsens titel. Uddannelsens første formålsbeskrivelse lød således:

'Den sociale kandidatuddannelse ... har til formål at kvalificere den studerende til at udvikle det sociale arbejde, herunder til at analysere de socialpolitiske og organisatoriske rammer og deltage i ændringer heri, samt til at udføre forsknings- og evalueringsopgaver af særlig betydning for det sociale arbejdes teorigrundlag og praksis-udvikling' (Bekendtgørelse nr. 62 af 24. januar 1992).

Der var i første omgang tale om en forsøgsuddannelse og i øvrigt en deltidsuddannelse med krav om et års praksiserfaring. I 1996 blev uddannelsen evalueret og godkendt som permanent deltidsuddannelse, hvor praksis skulle have indflydelse på uddannelsen. Stort set alle var i uddannelsens første mange år i arbejde samtidig med, at de studerede.

I 2005 valgte Aalborg Universitet at gøre uddannelsen til en ordinær kandidatuddannelse (dagstudie), fordi forskning og ph.d.-uddannelser stadig primært knyttede sig til ordinære fuldtidsuddannelser. For et endnu ungt forskningsfelt var det risikabelt at gøre fødekæden til forskning usikker, så kravet om et års praksiserfaring måtte opgives. Samtidig fik bacheloruddannede socialrådgivere - og nogle af de tilgrænsende professioner - direkte adgang til uddannelsen efter endt bachelor, hvilket skabte et langt større studentergrundlag. Fra ca. 50 studerende pr. optag steg antallet til over 300 pr. optag

i løbet af nogle få år. Dette blev senere af kapacitetsmæssige årsager reduceret til ca. 200 (Uggerhøj et al., 2022).

KANDIDATUDDANNELSEN OG ANDRE FORSKNINGSinSTITUTIONER

Kandidatuddannelsen lagde en helt central grundsten for udviklingen af forskning i socialt arbejde gennem kravet om, at undervisningen skulle være forskningsbaseret. Det betød, at der blev ansat forskningsuddannede personale, og at der blev skabt et sikkert grundlag for ph.d'ere i socialt arbejde.

Samtidig med forskningen på Aalborg Universitet blev Vive (SFI) en central bidragsyder til viden om socialt arbejde ikke mindst i forhold til udsatte børn og voksne.

Et særligt initiativ kom, da de sociale højskoler i 1995 oprettede 'Center for Forskning i Socialt Arbejde'. Det har siden produceret over 60 rapporter om socialt arbejdes praksis, hvor en af de mest betydningsfulde handler om samtaler med unge. Centret fik en særlig betydning, da Socialministeriet i 1998 nedsatte en arbejdsgruppe, som skulle beskrive forskningen i socialt arbejde i Danmark. Arbejdsgruppen skulle afgrænse det sociale arbejdes forskningsfelt i forhold til andre forskningsfelter samt beskrive omfanget og de særlige karakteristika ved feltet. Endelig skulle man lave en langsigtet strategi for forskning i socialt arbejde (Socialministeriet, 1998). Ministeriet bevilgede herefter midler til at ansætte to professorer og fem ph.d'ere i sociologi, som skulle fokusere på socialt arbejde. Professorerne var et vigtigt signal om, at socialt arbejde var anerkendt som forskningsfelt, men de to professorer fik ikke udviklet et samarbejde med Aalborg Universitet eller professionsuddannelserne, som havde støttet etableringen. Det blev tydeligt, at ansættelsen på Københavns Universitet fik karakter af et tidsafgrænset tema primært relateret til sociologi og ikke umiddelbart en langsigtet strategi inden for socialt arbejde.

Med den etablerede kandidatuddannelse var der dog etableret et både fagligt og økonomisk grundlag på Aalborg Universitet, som siden 1992 har uddannet en lang række ph.d'ere og ansat flere professorer i socialt arbejde.

I 2013 blev der på professionshøjskolerne indført forskningsret og -pligt, og dermed forskning på alle uddannelsessteder. Desuden har alle professionshøjskoler i dag docenter og forskningsafdelinger, som udgør en markant del af den meget praksisrettede forskning i socialt arbejde i Danmark.

I 1999 etablerede en række forskere og undervisere i socialt arbejde 'Foreningen for forskning i Socialt Arbejde' (FORSA) - en søsterorganisation til lignende organisationer i Sverige, Finland, Island og Norge.

Foreningen opstår

En af grundlæggerne af Den sociale Skole, Manon Lüttichau, havde i forbindelse med sine studierejser i 1920'erne erfaret, at etablering af et socialfagligt miljø kom i tre etaper:

1. det sociale arbejde i praksis
2. en social skole (uddannelse)
3. en forening.

Da Den sociale Skole var etableret og første hold havde gennemført uddannelsen som hospitalssocialhjælper, oprettede Manon Lüttichau og Vera Skalts en faglig forening til de nyuddannede. Kirsten Skovgaard-Petersen (1913-1964) blev valgt som formand for den nystiftede 'Foreningen for Socialraadgivere uddannede ved Den sociale Skole, København'.

Ved et fagforeningsmøde i 1938 havde flere elever indvendinger imod, at foreningen var faglig. De ønskede, at foreningens hovedformål var økonomisk sikring af socialhjelperne. Manon Lüttichau udtalte i den forbindelse:

"at Socialhjælpen ikke først skulle komme med sine Krav, men bevise sin Uundværlighed og gøre en personlig Indsats, saa kan vi bagefter kræve det, der tilkommer os" (Mortensen, 2015, s. 11).

I maj 1938 blev der holdt stiftende generalforsamling, og der blev nedsat en bestyrelse på fem personer. Foreningens første år var præget af opbygning af foreningen, diskussioner om medlemskab og tilknytning til andre fagforeninger. I kølvandet på den stiftende generalforsamling blev andre faggrupper opfordret til at søge om medlemskab (Reintoft, 1978). Nogle af de faglige diskussioner i de første år fokuserede bl.a. på spørgsmål om patent på socialrådgivertitlen, lønspørgsmål og jobmangel.

I 1940 ændredes titlen fra 'socialhjelper' til socialrådgiver. Fagforeningen var etableret og opbygget af kvinder med stærke personligheder, der på forskellig vis var pionerer og foregangskvinder. I starten var der få uddannede socialrådgivere, som på skift sad i bestyrelsen eller var formand. Flere havde været på studierejser i udlandet, hvor

de studerede socialt arbejde hos blandt andet Jane Addams Hull House i Chicago og revalideringsinstitutioner i England og USA. De var engagerede socialrådgivere, der så socialt arbejde som en vigtig del af samfundet og som et fag, der skulle have sin plads.

I 1940'erne søgte fagforeningens medlemmer at gøre opmærksom på, at socialrådgivere var en del af løsningen på det sociale problem 'fattigdom' i form af sundhedsprogrammer, bygning af nye boliger, etablering af børnehaver mv. (Mortensen, 2015) og markerede sig dermed som en socialpolitisk aktør, hvilket har karakteriseret foreningen siden.

FAGFORENING, DER SÆTTER SOCIALE DAGSORDNER

Fagforeningen var som nævnt tidligere med til at sætte sociale dagsordener i Danmark. I 1952 gjorde formanden Margrethe Appel regeringen opmærksom på, at de lidelser og ulykker, som socialrådgivere møder i deres arbejde, næsten alle kunne føres tilbage til boligsituationen. På den måde var Dansk Socialrådgiverforening med til at dagsordensætte boligproblemerne i Danmark.

Som nævnt var der i perioden 1938-56 tætte forbindelser mellem socialrådgivere som ny faggruppe og toneangivende fagfolk og socialt engagerede mennesker med status og politisk indflydelse. Dette netværk bestod bl.a. af jurister, læger og embedsmænd fra ministerierne, som alle bakkede op om socialrådgiveruddannelsen. Gennem de fremtrædende støtter blev socialrådgiverne en vigtig aktør i udviklingen af den danske velfærdsstat, hvilket også tydeligt ses i udviklingen i antallet af medlemmer i perioden 1970-1980 (Mortensen, 2015) - se figur 3 nedenfor.

Dansk Socialrådgiverforening har altid været politisk uafhængig, men med væsentlige politiske relationer. Op igennem 1960'erne var der et tæt samarbejde med Socialdemokratiet eksempelvis om revalideringsloven fra 1960. Det havde karakter af et netværksbåret samspil, som Eva Gredal stod i spidsen for. Eva Gredal var den første deltidslønnede formand i Dansk Socialrådgiverforening, og efterfølgende blev hun socialminister for Socialdemokratiet i to perioder (Mortensen, 2014).

Mens det i Danmark måske synes naturligt med en sammenblanding af lønmæssige- og socialpolitiske temaer i én forening, er det ganske usædvanligt i fagforeninger i udlandet. Her er man normalt opdelt i to typer foreninger, som ofte bekrieger hinanden, hvilket mindsker den kollektive magt - og i øvrigt fører til en ganske lav organisationsprocent (i Danmark er næsten 80 procent af alle socialrådgivere organiseret i foreningen).

FIGUR 3
Medlemstal i Dansk Socialrådgiverforening

Årstal	1940	1950	1960	1970	1980	1990	2000	2010	2018	2023
Antal medlemmer	70	136	390	782	4.000	6.400	11.000	13.500	17.700	19.000

Figur tilpasset efter "Socialrådgiveren 5(2018)" af Barfoed et al. (2018), Socialrådgiveren nr-5, 30. april 2018 og oplysninger fra Dansk Socialrådgiverforening.

DANSK SOCIALRÅDGIVERFORENING'S OPBYGNING OG SÆRLIGE INITIATIVER

Dansk Socialrådgiverforening er i dag (2025) en partipolitisk uafhængig fagforening, som ledes af en hovedbestyrelse bestående af formand, næstformand, tre regionsformænd, ti ikke-frikøbte medlemmer og to studerende. Socialrådgiverstuderende kan også være medlem af Dansk Socialrådgiverforening, som medlemmer af 'Sammenslutningen af Danske Socialrådgiverstuderende' (SDS). Medlemstallet i Dansk Socialrådgiverforening er øget i takt med, at flere og flere er blevet uddannet socialrådgivere og særligt i 1970'erne, 1990'erne og 2010'erne var der kvantespring i medlemstallet, så der i 2024 er ca. 19.000 medlemmer.

Socialrådgiverforeningen har gennem årene opbygget en række traditioner og kulturer, der styrker identiteten som socialrådgiver. Eksempelvis etableringen af faggrupper/faglige selskaber i foreningsregi. Gennem faggrupperne/selskaberne søger foreningen at imødekomme mangfoldigheden blandt medlemmerne. Grupperne udgør forskellige netværk bestående af interesserede fagfæller inden for bestemte områder. Der eksisterer i dag 31 faggrupper/selskaber inklusive netværk for ledere, seniorer og studerende (Dansk Socialrådgiverforening, 2024 a). Et andet vigtigt initiativ blev påbegyndt som en særlig fagfestival ('Socialrådgiverdage') i 1988. Her mødes hvert andet år ca. 800 socialrådgivere på tværs af landet og drøfter nye socialfaglige initiativer, aktuelle tendenser i socialt arbejde, deltager i workshops og netværker med fagfæller. Et tredje initiativ var etablering af prisen 'Den Gyldne Socialrådgiver'. Initiativet udsprang af, at landsforeningen af bistandsklienter i 1994 gav socialrådgiverforeningen 'Den Gyldne Socialrådgiver' og foreslog, at foreningen videreførte prisen. Den er siden hvert år blevet givet til en person eller et initiativ af særlig vigtighed for socialrådgivning (Barfoed et al., 2018).

SOCIALRÅDGIVEREN, UDEN FOR NUMMER - OG ANDRE KOMMUNIKATIONSKANALER

Fagforeningen var fra begyndelsen optaget af en dialog mellem medlemmerne og af at formidle relevant og nyttig viden til socialrådgiverne. Det skete bl.a. via et særligt medlemsblad, hvor medlemmerne med vekslende held kunne bidrage. I de første år handlede artiklerne i 'Socialrådgiveren' blandt andet om arbejdet som socialhjælper på Rigshospitalets psykiatriske afdeling, Mødrehjælpsarbejdet, kirkeligt arbejde, love og bekendtgørelser mv. I forbindelse med stor ledighed blandt socialrådgiver blev 'Socialrådgiveren' i 1952 brugt til at synliggøre arbejdsopgaver for socialrådgiverne. Der blev skrevet artikler om sociale problemer, prostitution, adoption mv. som værende opgaver, der havde brug for socialrådgivernes viden og kunnen. Fagbladet er relanceret flere gange, og er senest opdateret i 2020 med øget fokus på faglige refleksioner (Tynell et al., 2020).

I løbet af 1970'erne og i takt med velfærdsstatens udbygning blev der skrevet om forskning i socialrådgivning. Der kom indbydelser fra Nordiske Socionomforbunds Samarbejdskomité til en nordisk artikelkonkurrence, som dannede grundlag for tidsskriftet 'Nordisk Socialt Arbeid', som udkom fra 1981-2008 (Mortensen, 2016), og som senere blev fulgt af det internationale tidsskrift 'Nordic Social Work Research' fra 2011.

I 2000 lancerede Dansk Socialrådgiverforening det videnskabelige tidsskrift 'Uden for nummer'. Tidsskriftet skulle have en mere analytisk og forskningsbaseret tilgang. Det skulle forbinde det sociale arbejdes praksis med den stigende interesse for forskning og for akademisering bl.a. gennem et samarbejde fra 2012 med uddannelserne på professionshøjskolerne. Formålet med 'Uden for nummer' var og er formidling af praksis, udvikling og forskning i socialt arbejde.

Fremtiden

Mens vores beskrivelse af socialrådgivernes historie hidtil er bygget på historiske fakta, så vil dette afsluttende afsnit i højere grad bygge på vores analyser og forestillinger. Vi vil givetvis tage fejl nogle steder og andre steder få ret. Det er måske heller ikke det vigtigste. Det vigtigste er at give anledning til diskussion. Den diskussion, som har båret meget af socialrådgivernes historie og også bør være en central del af fremtiden.

Socialrådgivernes arbejde vil i fremtiden også være stærkt påvirket af socialpolitikken – både den centrale og den lokale socialpolitik. Det er afgørende i et demokratisk samfund. Men socialpolitikken skabes ikke kun af de folkevalgte politikere. Den skabes også gennem diskussioner og påvirkninger og så omsættes politikken af fagfolk i den daglige praksis. Den del vender vi tilbage til.

I 2024-2025 ses en storm af politiske reformer, der gør op med årtiers statslig detailstyring, og dermed stiller nye krav til socialrådgiverne og andre fagprofessionelle samt deres ledere. I praksis kan det betyde nye faglige krav og nye udviklingsmuligheder for socialrådgivernes arbejde med et større fagligt handlerum i den borgernære indsats, som en bedre vej til kvalitet og værdi for borgerne.

Erkendelsen af, at detaljeret regelstyring ikke er vejen til at skabe mere værdi for borgerne, vokser i disse år, hvilket afspejler sig i mange af de aftaler og reformer, som regeringen og Folketinget arbejder med netop nu, hvor ordene ”frisættelse” og ”helhedsløsninger” er centrale.

Frisættelse giver fagprofessionelle medarbejdere et større fagligt handlerum, der kan bringe deres faglige dømmekraft mere i spil. Mange kommunale forsøg og udviklingsaktiviteter, fx flere og bedre helhedsløsninger til borgerne, udtrykker

samme forståelse og udvikling. Helhedsløsninger rummer et stort potentiale for mere værdi og større effekt. Det er et udgangspunkt for frisættelse og deregulering, at de faglige løsninger skal findes tættest muligt på borgerne. Det gælder også i de tilfælde, hvor borgeren har samtidig kontakt med flere afdelinger og sektorer.

SOCIALRÅDGIVERFORENINGEN SOM VÆSENTLIG AKTØR

Når vi indledningsvis nævner, at socialpolitik og dermed socialrådgivernes arbejde ikke kun skabes af politikere, så er det fordi, at politikken altid skabes på baggrund af samfundsdiskussioner, hvor borgere og organisationer deltager. Her har Dansk Socialrådgiverforening naturligvis en stor betydning som talerør for socialrådgiverne – og den rolle, både tror og mener vi, er afgørende i udviklingen af socialpolitikken. Socialrådgiverforeningen – og i øvrigt rigtig mange fagforeninger – er udfordret af, at mange mennesker overser den betydning fagforeningen har i lønforhandlinger – bl.a. fordi ikke-medlemmer også nyder godt af det. Det betyder, at andre mindst faglig viden og udvikling, herunder den socialpolitiske del, får endnu større betydning.

Det vil ikke blot dreje sig om høringssvar, men også selvstændige faglige og socialpolitiske initiativer, hvor socialrådgiverne er aktive medspillere i en praksisbåret faglig udvikling. Socialrådgiverne bør spille en definerende rolle for, hvad faget skal være og kunne i fremtidens socialpolitik. Skal professionen matche de opgaver og behov, som samfundet kræver, er en bred, systematisk kontakt og aktiv inddragelse af socialrådgivere via bl.a. faggrupperne central, så det ikke blot er repræsentanter for praksis, men den specialiserede praksis selv, der med sin særlige viden bliver aktører som videnspersoner og vidensformidlere.

Som nævnt ovenfor udvikles socialpolitikken også i det daglige arbejde og dermed i omsætningen af socialpolitikken. Og her har socialrådgiverne måske mere indflydelse, end de

“Uddannelsesmæssigt peger pilene i flere retninger – og det er nok det, socialrådgiverne skal gå efter. Ikke en énsidig bevægelse mod akademisering eller en énsidig bevægelse mod en ren praksisuddannelse”

ofte selv tror. Det er ikke politikerne eller socialpolitikken, der har udviklet familiebehandling, det sociale gruppearbejde, systemiske tilgange, socialt arbejde i civilsamfundet og en lang række af de metoder, værktøjer og forståelser, som præger socialt arbejde. Det er de professionelle socialrådgivere – eller andre kompetente fagprofessionelle. Den del af den socialpolitiske og faglige påvirkning og udvikling vil efter vores mening blive endnu mere betydningsfuld i fremtiden. Og her vil øget samarbejde mellem forskning og praksis understøtte mulighederne for at have reel indflydelse.

UDDANNELSE – PRAKSIS OG FORSKNING

Uddannelsesmæssigt peger pilene i flere retninger – og det er nok det, socialrådgiverne skal gå efter. Ikke en énsidig bevægelse mod akademisering eller en énsidig bevægelse mod en ren praksisuddannelse. Der er tendenser i begge retninger. Med den politiske aftale fra 2025 om reform af professionsbachelor- og erhvervsakademiuddannelserne sættes rammerne bl.a. for at styrke kvaliteten og det faglige niveau på professionsbacheloruddannelserne.

Socialrådgiveruddannelsen vil blive tilført betydeligt flere midler, hvilket skal bidrage til at styrke kvaliteten og det faglige niveau samt bedre praksiskobling og styrke praktikforløb. Samtidig skal uddannelsen tilrettelægges med 15 ECTS-point færre end i dag, og detailstyringen af uddannelsen med mange mål erstattes med overordnede formål, hvor professionsuddannelsen i højere grad kommer i fokus på bekostning af et målgruppefokus (Uddannelses- og Forskningsministeriet, 2025).

Umiddelbart kan det kun anskues som et skridt i retning af en mere praksisorienteret og mindre akademisk orienteret uddannelse – sådan må det være med kortere uddannelse og et markant ønske om mere praksisorientering, herunder at bachelorprojektet skal være professions- og anvendelsesorienteret.

Men med den politiske aftale adresseres der også en anden holdning ved oprettelsen af nye praksisrettede professionsmasteruddannelser målrettet professionsbachelor, bl.a. socialrådgivere. Professionsmasteruddannelserne skal udbydes af professionshøjskolerne og indplaceres på niveau 7 i kvalifikationsrammen med en praksisnær profil med afsæt i arbejdsmarkedets behov. Udviklingen i retning af mere praksisnære uddannelser må ikke blive på bekostning af fortsat adgang til overbygningssuddannelser på universiteterne med anerkendte forsknings- og udviklingsmiljøer via både kandidatuddannelser og ph.d.-uddannelser, fx som de såkaldte erhvervs kandidater og ErhvervsPhD'er. Det vil ikke blot være

fagligt uklogt, det vil også være politisk uklogt. For holdninger kan politisk set skifte meget hurtigt. Og fagligt set har socialrådgiverne behov for et bredt uddannelses- og karriermæssigt mulighedsrum.

En professionsbacheloruddannelse sammen med en mere praksisorienteret master og ph.d.-uddannelse koblet på en akademisk/erhvervsorienteret kandidat og ph.d.-uddannelse kan udgøre den vifte, som er afgørende for et samlet kvalificeret uddannelsesudbud for socialrådgivere – som suppleres af efter/videreuddannelse, der kan fokusere på mere specialiserede behov for faglig kompetenceudvikling.

Forskningen i socialt arbejde som specifikt forskningsfelt er kommet for at blive. Etableringen i løbet af en ganske kort årrække samt antallet af forskningsprojekter, undersøgelser, evalueringer og udredninger viser, at der er brug for feltet. Men det er ikke ensbetydende med, at forskningen i socialt arbejde er sikret. Politiske beslutninger inden for videnskab og uddannelse samt universiteters og professionshøjskolerens svingende økonomiske udfordringer viser, at fremtiden ikke er risikofri. Et afgørende led i forskningen er fastholdelse af 'fødekæden' – bachelor, kandidat/master og ph.d.-uddannelse.

Endelig skal der ofte ledes mere grundigt efter forskningsmidler, som knytter sig til socialt arbejde. Der skal ofte tolkes og tænkes kreativt for at få udbud til at knytte sig til socialt arbejde. Det kræver, at praksis, forskning, fagforening og uddannelse også her står sammen og er opmærksomme i fremtiden. Dog har forskningen i socialt arbejde et helt særligt potentiale i koblingen mellem forskning og praksis, som vi forventer vil slå yderligere igennem i de kommende år. Der er stor opmærksomhed på forskningens gennemslagskraft i praksis – populært sagt, at den kan bruges til noget i praksis. Et samarbejde mellem praksis, forskning, uddannelse og fagforening, vil styrke denne position og skabe grundlag for både fødekæde og praksisrelevant forskning. Men også understøtte andre tværgående initiativer. Det tidsskrift, som vi her skriver til og som fejrer dets 25-års og 50-års jubilæum, er et godt eksempel på et fagligt og socialpolitisk fælles initiativ.

Lad os afslutningsvis gøre opmærksom på, at socialrådgivere som profession har stået centralt i velfærdsstatens opbygning. Det må forventes også at være tilfældet i fremtiden, hvor den fleksible og indsigtfulde socialrådgiver bliver helt central i behandlingen af de børn og voksne, som i kortere eller længere perioder er udsatte. Der er status i at være socialrådgiver, der er et vidensunderlag, som professionen og forskningen konstant er ved at forstærke.

REFERENCER

- Barfoed, B., Paulsen, S. og DS' Historiegruppe** (2018). 80 år med Dansk Socialrådgiverforening. *Socialrådgiveren*, 2018(5), 12-21. socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2018/04/2018-05-Socialraadgiveren.pdf
- Bekendtgørelse nr. 440 af 27. august 1981 om socialrådgiveruddannelse på de sociale højskoler.
- Bekendtgørelse nr. 720 af 30. juli 1996 om socialrådgiveruddannelsen.
- Bekendtgørelse nr. 536 af 28. juni 2002 om socialrådgiveruddannelsen. www.retsinformation.dk/eli/lta/2002/536
- Bekendtgørelse nr. 766 af 24. juni 2011 om uddannelse til professionsbachelor som socialrådgiver. www.retsinformation.dk/eli/lta/2011/766
- Bekendtgørelse nr. 62 af 24. januar 1992 om forsøgsuddannelsen Den sociale kandidatuddannelse. www.retsinformation.dk/eli/lta/1992/62
- Bo, K.-A., Guldager, J. og Zeeberg, B.** (red.). (2011). *Udsatte børn: Et helhedsperspektiv* (2. udg.). Akademisk Forlag.
- Christensen, A.B., Lauridsen, B. H., Justesen, M.-B. S., Uggerhøj, L. and Westersø, P.** (2025). Social Work in Denmark. I J. G. Ferrer, A. Campanini and F. R. Rigla (red.), *International Handbook of Social Work*. tirant humanidades. biblioteca.nubedelectura.com/cloudLibrary/ebook/list
- Dansk Socialrådgiverforening** (2024 a, 17. november). *Faglige netværk*. socialraadgiverne.dk/fag-og-debat/faggrupper/
- Davis, I. P.** (1964). *Social rådgivning - teori og metodik*. Danmarks Sociale Højskole.
- Dørup, A. B., Holland, K. og Uggerhøj, L.** (1991). *Lad målet styre midlerne*. Munksgaards Forlag.
- Egelund, T.** (1990). Den danske utveckling af socialt arbejdes forskning, specielt med henblik på diskussion af konflikter i forskerrollen. I M. Mäntysaari (red.), *Forskning och socialt arbete - rapport från Nordiska Socialhögskolekonferensen d. 14. - 18.8. 1989 i Tammerfors*. Department of Social Policy, University of Tampere.
- Ejrnæs, M., Gamst, B., Laursen, T. og Uggerhøj, L.** (1997). *Socialt miljøarbejde i lokalsamfundet*. Reitzels Forlag.
- Ferrer, J.G., Campanini, A., Rigla, F.R.** (2025). *International Handbook of Social Work*. Tyrant Humanidades
- Hermansen, O. F.** (1997). Hovedstrømninger og moderetninger i udviklingen af socialt arbejdes metoder - bølgebevægelser og "skvulp". I C. Christensen, S. Hansen, B. R. Jensen, V. Johansen, B. L. Kristiansen og U. Viskum (red.), *Den sociale Højskole i Aarhus 1957-1997*. (s. 23-36). Festskrift.
- Hillgaard, L. og Egelund, T.** (1993). *Social rådgivning og social behandling*. Hans Reitzels Forlag.
- Hillgaard, L. og Keiser, L.** (1979). *Social (be)handling*. Munksgaard.
- Københavns Stadsarkiv** (2024, 17. november). *Kommunehospitalet 6. afdeling*. arkivfinder.dk/kbharkiv/skaber/612
- Mortensen, E.** (2014). *En mere slagkraftig socialrådgiverforening. Eva Gredal var formand 1959-1967*. Dansk Socialrådgiverforening. socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2017/12/EvaGredal-2014.pdf
- Mortensen, E.** (2015). *Fem gæve kvinder. De fem første formænd for Dansk Socialrådgiverforening 1938-56*. Dansk Socialrådgiverforening. socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2017/06/FemGaeveKvinder.pdf
- Mortensen, E.** (2016). *Diplomati i en oprørske tid. Nis Ley var formand for Dansk Socialrådgiverforening 1967-1971*. Dansk Socialrådgiverforening. socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2017/12/NisLey-2016.pdf
- Nielsen, K.** (1976). Socialrådgiveruddannelsens udvikling i Danmark fra 1937 til i dag. I K. Nielsen (red.), *Teori og metode i socialt arbejde - en introduktion* (s. 3-27). Den sociale Højskole.
- Otte, H., Sandvej, H., Stigel, L. og Sørensen, E. M.** (1977). Den jyske historiker. Socialpolitik i Danmark 1891 til 1977. *Historieteoretisk tidsskrift*, nr. 10, MODTRYK, socialistisk forlag.
- Reintoft, H.** (1978). *Samfundsstøtte eller socialpolitisk avantgarde - et tilbageblik over 40 års socialrådgivning*. Dansk Socialrådgiverforening.
- Rosenbeck, B.** (2023). *Manon Lüttichau*. (6. september 2024). Dansk kvindebiografisk leksikon, kvindebiografiskleksikon.lex.dk/Manon_L%C3%BCttichau
- Skytte, M. og Guldager, J.** (red.). (2017). *Socialt arbejde - teorier og perspektiver*. Akademisk Forlag.
- Socialministeriet** (1998). *Rapport fra Socialministeriets udvalg vedr. forskning i socialt arbejde*. Socialministeriet.
- Tynell, J., Christiansen, B. H., Frederiksen, L. Ø., Paulsen, S. og Christiansen, S. I.** (2020). Velkommen til det nye Socialrådgiveren. *Socialrådgiveren*, 2020(1), 2, socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2020/01/2020-01-Socialraadgiveren.pdf
- Uddannelses- og Forskningsministeriet** (2025). *Reform af professionsbachelor- og erhvervsakademiuddannelserne i Danmark*. ufm.dk/lovstof/politiske-aftaler/reform-af-professionsbachelor-og-erhvervsakademiuddannelserne-i-danmark/aftale-om-reform-af-professionsbachelor-og-erhvervsakademiuddannelser.pdf
- Uggerhøj, L., Skytte, M., Caswell, D., Andersen, M. L. og Müller, M.** (red.). (2022). *Socialt arbejde som akademisk disciplin*. Aalborg Universitetsforlag.

▶ Fra redaktionen side vil vi gerne takke jer som læsere – hvad enten I læser 'Uden for nummer' hver gang, af og til, bladrer i det, har det som toiletlæsning, drøfter bestemte artikler eller bruger det i jeres studier som kommende socialrådgivere.

Vi håber, at jeres tanker er blevet udfordret. Men vi vil også gerne takke forfatterne til de mere end 200 artikler, der har været bragt gennem årene.

▶ Vi håber, at kravene til publicering i 'Uden for nummer' også har været en udfordring til jeres tanker, som har styrket artiklerne.

